

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

факультет політичних наук

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

кафедра журналістики

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

«Допущено до захисту»

В.о. завідувача кафедри журналістики

_____ Т. В. Сидоренко

“ _____ ” _____ 20 ____ року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

бакалавр

(ступінь вищої освіти)

на тему:

ФОТОГРАФІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИСВІТЛЕННЯ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ ТА ГУМАНІТАРНИХ ПИТАТЬ У ЖУРНАЛІСТИЦІ: НА ПРИКЛАДІ ПРОЄКТУ «СЛІДАМИ ГЕРОЇВ: НОВИНИ ТА ПОШУК»

Керівник:

к. н. з соц. ком, доцент

Сидоренко Тетяна Валеріївна

(вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент:

к. філол. наук, доцент

Островська Людмила Станіславівна

(посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Виконав:

студент IV курсу групи 448

Погребнюк Олеся Сергіївна

(П.І.Б.)

Спеціальності:

061 «Журналістика»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП:

«Журналістика»

Миколаїв – 2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ФОТОГРАФІЯ У ЖУРНАЛІСТИЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	8
1.1. Роль фотографії у висвітленні суспільно важливих подій.....	8
1.2. Візуальна комунікація та її вплив на аудиторію.....	11
1.3. Етичні аспекти використання фотографії у висвітленні травматичних подій.....	13
Висновок до 1 розділу	18
РОЗДІЛ 2. ФОТОГРАФІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИСВІТЛЕННЯ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ ТА ГУМАНІТАРНИХ ПИТАНЬ.....	20
2.1. Візуальна репрезентація війни, катастроф і соціальних криз.....	20
2.2. Способи подання травматичних подій через фотографію.....	26
2.3. Вплив фотожурналістики на суспільну свідомість.....	29
Висновок до 2 розділу.....	33
РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ФОТОЖУРНАЛІСТИКИ.....	35
3.1. Соціальні мережі у сучасній журналістиці.....	35
3.2. Візуальний контент у цифрову епоху: особливості подання та сприйняття.....	39
3.3. Можливості та виклики використання соціальних мереж у висвітленні травматичних подій.....	42
Висновок до 3 розділу.....	46
РОЗДІЛ 4. ПРОЄКТ «СЛІДАМИ ГЕРОЇВ: НОВИНИ ТА ПОШУК» ЯК ПРИКЛАД ФОТОЖУРНАЛІСТСЬКОГО ВИСВІТЛЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ПИТАНЬ.....	48
4.1. Ідея та концепція проєкту.....	48
4.2. Аналіз контенту сторінки: статистика, стилістика, структура, основні теми.....	50

4.3. Взаємодія з аудиторією та ефективність висвітлення гуманітарних проблем.....	53
4.4. Авторські матеріали на сайті Чорноморського національного університету ім. Петра Могили.....	56
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена сучасним станом воєнного конфлікту в Україні та необхідністю документального підтвердження його наслідків.

Фотографія є один з найвпливовіших інструментів у журналістиці, особливо під час висвітлення травматичних подій та гуманітарних катастроф. Вона може миттєво передати емоційний заряд, змусивши глядача не просто усвідомити проблему, а й відчувати її на собі. А сучасна журналістика відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні громадської думки, зокрема щодо воєнних конфліктів, соціальних криз та гуманітарних трагедій. У цьому контексті особливе значення набуває фотографія потужний візуальний інструмент, здатний не лише інформувати, а й глибоко емоційно впливати на глядача. Світлини травматичних подій, зафіксовані журналістами, часто стають символами певного періоду, формують колективну пам'ять і спонукають до суспільного діалогу. Тобто зв'язок між фотографією і журналістикою дуже тісний, вони не можуть існувати один без одного.

Фотографія – це візуальна мова, яка має неймовірну силу, особливо під час війни. Вона не лише фіксує дійсність, але й стає рупором для тих, хто позбавлений права голосу, наприклад жертв, рідних полеглих, безпосередніх учасників протистояння. Завдяки світлинам маємо можливість ділитися з мільйонами людей складними, надзвичайно глибокими емоціями, відтворювати атмосферу скорботи, сподівань, прагнення справедливості. Разом з тим, робота з такими зображеннями вимагає підвищеної етичної пильності, оскільки ми стикаємося з відображенням людського страждання та болю.

У рамках дипломної роботи ми досліджуємо фотографію як інструмент, що увічніює травматичний досвід, спираючись на приклад проєкту «Слідами героїв, новини та пошук». Цей проєкт присвячений збору даних про зниклих безвісти, полеглих та полонених військових, а також

документуванню злочинів, що супроводжують збройну агресію проти України. Окрему увагу приділяємо ролі фотожурналістики у збереженні історичної істини та формуванні гуманітарного наративу.

Питання впливу фотографії в журналістиці досліджували українські та зарубіжні науковці. Серед вітчизняних дослідників варто згадати І. Іванову, В. Дрозда, які аналізували специфіку візуальної комунікації у ЗМІ. Із зарубіжних науковців важливими є праці С. Зонтаг, Р. Барта, які досліджували філософію фотографії, етичні межі її використання, семіотику зображення.

Мета дослідження проаналізувати, як фотографія у межах журналістського проєкту може впливати на громадськість, формувати емпатію та стимулювати до активних дій щодо вирішення гуманітарних проблем.

Завдання дослідження:

1. Визначити теоретичні основи використання фотографії в журналістиці для висвітлення кризових та травматичних подій.
2. Окреслити етичні принципи та виклики, що постають перед фотожурналістами у роботі з чутливою тематикою.
3. Проаналізувати функції та вплив документальної фотографії у контексті гуманітарного дискурсу.
4. Ознайомитися зі структурою та змістовим наповненням проєкту «Слідами героїв: новини та пошук».
5. Дослідити, як візуальні матеріали в межах проєкту сприяють інформуванню громадськості, актуалізації теми зниклих безвісти та формуванню емпатії.

Об'єкт дослідження процес журналістського висвітлення травматичних подій та гуманітарних питань засобами візуальної комунікації, зокрема фотографії.

Предмет дослідження особливості використання фотографії як інструменту журналістського впливу та її роль у формуванні суспільного сприйняття, етичні межі та документальна функція.

Для досягнення поставленої мети в цій праці було застосовано низку **методів**. Спочатку було проведено аналіз літературних джерел та наукових публікацій, що дозволило визначити теоретичні основи фотожурналістики та її основні функції. Далі, було застосовано контент-аналіз матеріалів проєкту «Слідами героїв», з метою виявлення ключових тем, образів і наративів, які передаються через фотографії. Також було здійснено порівняльний аналіз, для зіставлення підходів до висвітлення травматичних подій у різних фотожурналістських проєктах. Важливу роль відіграв візуальний аналіз фотографій, який допоміг визначити композиційні та емоційні особливості зображень, а також їхній вплив на глядача. Було проведено інтерв'ю з учасниками та авторами проєкту, щоб отримати глибше розуміння їхньої мотивації, принципів відбору та подачі фотоматеріалу.

Практичне значення цього дослідження полягає у потенціалі використання його результатів, де журналісти, редактори та медіааналітики зможуть застосовувати отримані дані для більш обдуманого та відповідального підходу до висвітлення травматичних подій за допомогою фотографії. Викладачі факультетів журналістики та медіакомунікацій зможуть використовувати ці матеріали як аналітичну базу для курсів, присвячених фотожурналістиці та медіаетиці. Громадські та правозахисні організації матимуть у своєму розпорядженні фотографію як цінний інструмент для візуального супроводу кампаній, спрямованих на пошук зниклих безвісти, вшанування пам'яті та актуалізацію гуманітарних проблем. Дослідження сприятиме розробці рекомендацій щодо етичного підходу до висвітлення воєнних конфліктів та кризових ситуацій у візуальному контенті.

Наукова новизна дослідження в тому, що вперше здійснено цілісний аналіз журналістського проєкту «Слідами героїв: новини та пошук» як

прикладу поєднання фотодокументації та гуманітарної журналістики в умовах війни.

Апробація матеріалів дослідження. Підготовлені тези на Олійівський форум на тему «Роль фотографії у висвітленні суспільно важливих подій». Оприлюднені 5 статей на офіційному сайті Чорноморського національного університету ім.Петра Могили, також матеріали оприлюднені на сторінці Instagram

([https://www.instagram.com/heroesinfocus_news?igsh=bWN2a2d4cDd6MHVu&utm_source=qr.](https://www.instagram.com/heroesinfocus_news?igsh=bWN2a2d4cDd6MHVu&utm_source=qr))

Структура дипломного проєкту. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (36 найменувань). Загальний обсяг роботи становить (67) сторінки, із них – (60) сторінки основного тексту

РОЗДІЛ 1. ФОТОГРАФІЯ У ЖУРНАЛІСТИЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

1.1. Роль фотографії у висвітленні суспільно важливих подій

Фотографія як медіум відіграє ключову роль у журналістській діяльності, особливо коли йдеться про висвітлення важливих для суспільства подій, кризових ситуацій та травматичного досвіду. Вона виходить за межі простого фіксування реальності, перетворюючись на ефективний інструмент формування поглядів у суспільстві, конструювання історичної пам'яті та впливу на емоції глядачів. В сучасному інформаційному середовищі, де домінують тексти та візуальні елементи, саме фото здатне моментально привернути увагу, викликати співчуття та спонукати до певних дій.

Рис.1.1 Фотографія яка привертає увагу суспільства про злочинні воєнні дії Росії проти українського народу [21].

Функція інформування є однією з основних для фотографії, вона представляє подію, часто в режимі реального часу, фіксує факти, що особливо важливо під час соціальних катастроф, воєнних дій, протестів чи природних лих. Паралельно фотографія реалізує символічну та емоційну функції, оскільки завдяки композиванню, кольорам, виразам облич,

атмосфері сцени вона не просто показує, а й інтерпретує або оцінює подію. Візуальний матеріал часто справляє сильніше враження, ніж текстовий опис.

Візуальні образи здатні долати мовні перешкоди, розкриваючи історії з більшою переконливістю, аніж вербальний опис. Погляд голодної дитини, розвалені споруди, верениці біженців – ці кадри породжують суспільний відгук та спонукають до дій. Разом з тим, ця потужність тягне за собою і відповідальність, де пролягає межа між правдивим відображенням та спекуляцією. Часто перед журналістами стоїть дилема як донести правду, не перетворюючи чужий біль на дешеву сенсацію. Ретельний вибір композиції та супровідного тексту визначає, чи стане світлина закликом про порятунок, чи черговим інформаційним спалахом [4].

Наприклад, у світовій медіа деякі фотографії мали колосальний вплив на перебіг історії, де знімок загиблої дівчинки після хімічної атаки у В'єтнамі, або хлопчика, що знайшов смерть у Середземному морі, перевернули громадську думку. Сучасні фотожурналісти вдаються до соцмереж, не тільки щоб документувати події, а й аби заохочувати людей до активних дій.

Рис. 1.2 Знімок загиблої дівчинки після хімічної атаки у В'єтнамі [15].

Розмірковуючи над цією темою часто постає питання чи не звикли ми до страждених образів, що переповнюють медіапростір, та чи не стали байдужими до перебігу подій. Не одноразово підтверджене твердження, що документальна фотографія – це не про шок та епатаж, а про силу оповіді, яка

має бути почутою. Якщо один кадр може змінити світогляд чи спонукати до допомоги, значить, він досяг своєї мети.

У випадках, коли висвітлюються травматичні або соціально напружені теми, фотографія також виконує етичну роль. З одного боку, її завданням є передача правди, навіть якщо це гірка правда. З іншого боку, це необхідно робити коректно, не принижуючи людського горя, не перетворюючи страждання на сенсацію. Відтак, фотожурналісти мають знаходити баланс між об'єктивністю та емпатією, між репортажем і повагою до особистого простору, фотографія нерідко слугує поштовхом для громадського відгуку.

Знамениті фотографії, що облетіли планету, як-от знімок голодної дитини з Африки, вмираючого вояка або ж руйнувань після терористичного акту, переписували історію, чинили вплив на політичні рішення та провокували хвилі протестів. У ситуації війни в Україні зорові образи відіграють неймовірно важливу роль у фіксації воєнних злочинів, зникнень людей, знищення цивільної інфраструктури, допомагаючи зберігати свідчення, здобувати міжнародну підтримку та увіковічнювати пам'ять про полеглих.

Особливої уваги фотографія набуває у цифрову добу, коли візуальний контент стрімко розповсюджується через соціальні мережі, інтернет-ЗМІ, інформаційні портали. У такому контексті вона перетворюється на інструмент не лише журналістського висвітлення, а й візуального активізму, як привернення уваги до проблем через зорові кампанії, флешмоби, онлайн-виставки. Підсумовуючи можна стверджувати, що фотографія у висвітленні суспільно значущих подій є багатофункціональним явищем, вона інформує, документує, емоційно впливає, формує точку зору, а також залишає свій слід у культурній пам'яті.

1.2. Візуальна комунікація та її вплив на аудиторію

Візуальний та комунікативний простір XXI ст. діє на потенційного споживача іміджевим ресурсом – інформацією. Слова – це вже не найкращий спосіб передати інформацію, як показують дослідження (рис.1.3), тільки 10% людей запам'ятовують почуту інформацію, 20% пам'ятають прочитаний матеріал, натомість 80% цільової аудиторії запам'ятовують те, що вони бачили [2].

Рис. 1.3 Візуальне сприйняття інформації [1]

У сьогоденному світі, де потік інформації прискорюється та насичується, візуальна комунікація відіграє ключову роль у передачі сенсу, емоцій та суспільних сигналів. Зображення, зокрема світлина, відео, інфографіка, меми, ілюстрації стали невід'ємною складовою журналістського матеріалу, змагаючись з текстом або навіть повністю його заміщаючи. Саме візуальна комунікація дозволяє встановити швидкий контакт з аудиторією, викликати емоційну реакцію та сприяти глибшому розумінню змісту.

Візуальна комунікація – це процес передачі інформації через зорові образи. Вона базується на здатності людини інтерпретувати зображення інтуїтивно, швидко та нерідко емоційно. У журналістиці це спосіб донесення фактів, контексту, а також настрою та емоцій, які супроводжують подію. На відміну від письмової інформації, сприйняття зображення відбувається

миттєво. Дослідження у сфері когнітивної психології показують, що людина здатна інтерпретувати візуальний образ за частки секунди, набагато швидше, ніж прочитати навіть короткий абзац. Це робить візуальний контент потужним інструментом впливу на широку аудиторію, особливо в умовах високої інформаційної конкуренції.

Фотографія, як один з основних видів візуальної комунікації в журналістиці, виконує кілька важливих функцій [7]:

- Емоційна – зображення здатне викликати співпереживання, гнів, сум або натхнення, це формує не лише розуміння події, але й ціннісне ставлення до неї.
- Когнітивна – візуальний матеріал, який допомагає краще засвоїти і запам'ятати інформацію. Часто саме фотографії стають «іконами» подій (наприклад, фото розбомбленого будинку або обличчя дитини на тлі війни).
- Мотиваційна – візуальні образи можуть стимулювати аудиторію до певних дій: допомоги, волонтерства, протесту, поширення інформації.
- Соціально-культурна – образи формують колективну пам'ять, символи та архетипи епохи. Особливо це стосується документальних світлин з місць конфліктів, катастроф, масових рухів.

В умовах гуманітарних криз та зонах збройних конфліктів візуальна комунікація набирає особливої ваги. Через зображення глядач стикається з дійсністю, яку інакше міг би сприймати як абстрактне поняття або відчужено. Саме завдяки світлинам з епіцентру подій війна перестає бути просто «новиною з далека», натомість перетворюється на живу, людяну трагедію. Це суттєво впливає не лише на емоційне сприйняття, а й на соціальну позицію споживача інформації. Однак такий потужний вплив супроводжується і певними загрозами, як от візуальні маніпуляції, виривання зображень з загального змісту, використання шокуючого контенту заради рейтингу. Тому надзвичайно важливою є медійна грамотність аудиторії та етична відповідальність журналістів, що створюють візуальні матеріали.

Крім того, важливу роль відіграє платформа, через яку поширюють. У соціальних мережах візуальна інформація сприймається по-іншому, аніж у друкованій або телевізійній журналістиці. Тут важливі заголовки, підписи, алгоритми рекомендацій, що можуть зміщувати акценти чи обмежувати покази певних зображень. Відтак, не тільки сам візуальний контент, але й інформаційне середовище, в якому він розповсюджується, впливає на аудиторію.

Насамкінець можна визначити, що візуальна комунікація є одним з найефективніших інструментів журналістського впливу. Вона здатна змінювати наративи, формувати ставлення до подій і людей, викликати резонанс або спонукати до конкретних дій. У роботі з травматичними темами її значення особливо велике, бо саме зображення дозволяє говорити про складне мовою, зрозумілою без слів.

1.3. Етичні аспекти використання фотографії у висвітленні травматичних подій

Висвітлення трагічних подій у журналістиці, що стосуються воєн, катастроф, терористичних актів, масових смертей чи гуманітарних криз, неодмінно стикається з глибокими етичними викликами, особливо коли йдеться про використання візуального матеріалу. Фотографія в таких умовах виконує не лише інформативну функцію, але й слугує документуванню, пробудженню емпатії та формуванню історичної пам'яті. Проте, межа між наданням інформації та шокуванням, між документом і вторгненням у приватне життя є доволі тонкою і часто невизначеною.

Проблематика інформаційних травм – явище відносно молоде та недостатньо вивчене. Однак, в останні роки спостерігається зростаючий інтерес до цієї теми з боку науковців, що пов'язано з розповсюдженням пропаганди та інших інформаційних інструментів, що використовуються для досягнення певних політичних завдань. Серед різноманітних типів інформаційних травм, на сьогодні найбільш дослідженими є травми, що

виникають внаслідок впливу засобів масової інформації та комунікації (навіть існує спеціальний термін – «медіатравма»). Серед досліджень, присвячених цій темі, варто відзначити праці О. Браточкіна (2015), О. Вознесенської (2017), Ю. Доброносової (2017), О. Зеленько (2017), К. Очеретяного (2016), О. Плетки (2017) [8].

Першочергове етичне питання, що постає перед журналістом або редактором це як подати правду, не знеособлюючи або не об'єктивуючи людське страждання. В цьому контексті надзвичайно важливим є поняття «гідності» зображеної особи, навіть у найважчих обставинах, у момент болю, смерті або втрати. Навіть у публічному просторі люди мають право на захист власної приватності, особливо в період горя, втрати або страждань. Публікація зображень тіл загиблих, поранених дітей чи шокованих близьких без їхньої згоди викликає серйозні моральні питання.

Медіатизація травми це як психологічне ушкодження, викликане спостереженням за подіями через екран. Як уже згадувалося, здатність психіки домислювати деталі в такому випадку відіграє роль самознищення. На думку Л. Найдьонової, людина здатна налякати себе настільки, що стає схильною до фобій та інших патологічних станів сприйняття реальності [3].

До згаданого поняття «інформаційного стресу», як раптової новизни навколишнього середовища, нестачі інформації, надлишку інформації, можна додати деструктивні інформаційні впливи медіа на особистість, що останніми роками знайшло своє відображення у вітчизняній медіапсихології: «медіаінформаційний стрес», «медіа-травма» (Череповська, 2016a; 2016b), (Naydonova, 2017). На сьогоднішній день визначено три типи медіа-травми: руйнівний вплив воєнної тематики накладається на первинну минулу травму, що зумовлює її актуалізацію у формі повторюваних переживань, неприємних спогадів (тип А); інформація про війну у ЗМІ викликає медіаінформаційний стрес як посилення тривожності, занепокоєння, інтенсивних переживань в родині, член якої в цей час перебуває на війні (тип В); інформаційні деструктивні впливи про війну травмують людину, яка не має

безпосереднього відношення до війни на сході країни (тип С) (Naydonova, 2017) [3].

Часто зображені особи не мають змоги надати згоду на фотографування чи публікацію. Особливо це стосується дітей, поранених або загиблих. Етичний підхід вимагає розгляду контексту чи справді ця фотографія служить суспільному інтересу, чи є вона лише спробою викликати емоційну реакцію. Відображаючи жахливу реальність, журналісти ризикують вдатися до «візуального терору» – використання зображень, що травмують аудиторію, зменшуючи її чутливість або викликаючи відразу замість співчуття. Важливо подавати зображення з поясненнями, контекстом, а не як шоковий елемент.

Фотографії можуть формувати не лише емпатію, але й упередження. Наприклад, зображення «жертви» без глибшого контексту може закріплювати стереотипи або применшувати гідність людини. Разом з тим інші знімки можуть неусвідомлено романтизувати війну чи героїзувати насильство.

В різних країнах існують відмінні підходи до публікації зображень загиблих, тіл, поранених. Висвітлення подій, пов'язаних з війною в Україні, повинне враховувати не лише український, а й глобальний етичний дискурс. Міжнародні журналістські організації (зокрема, NPPA, IFJ, RSF, BBC Editorial Guidelines) пропонують низку етичних норм для відповідального використання фотографій:

- Демонструйте гідність навіть перед лицем смерті.
- Уникайте сенсаційного підходу та втручання в приватне життя.
- Завжди подавайте точний та вичерпний контекст.
- Поважайте культуру, вірування, традиції людей, яких зображуєте.
- Приділяйте особливу увагу вразливим групам – дітям, жінкам, пораненим, цивільному населенню [27-29].

У вітчизняному контексті ці принципи стали надзвичайно актуальними з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну, коли медіа зіткнулися з постійною необхідністю демонструвати жахи війни, при цьому

зберігаючи людське обличчя. Однією з відповідей на етичні виклики стало поширення підходу емпатійної журналістики, зосередження не лише на фактах, але й на глибшому, людському вимірі подій. У цьому випадку фотографія перестає бути просто доказом – вона стає мостом між героєм і глядачем, інструментом для формування співчуття, а не просто жалю чи шоку. Медіа-матеріали про війну в Україні суттєво впливають на ментальне здоров'я та психоемоційний стан людей. Вони вирізняються регулярністю (щодня) та інтенсивністю. До того ж, медіа-контент формує узагальнене бачення та створює нову реальність. Його значущість полягає в тому, що, незважаючи на відмінності у переживаннях, існує потреба у створенні образу (образів), які відображають спільність пережитого. Досвід жертви (постраждалого) від прямого відчуття насилля, ракетного удару по власній домівці, життя під окупацією – це один рівень сприйняття, а досвід спостереження за таким досвідом інших, зокрема співгромадян – це інший досвід.

Відтак, фотографія у висвітленні травматичних подій це не просто медійний продукт, а й етичний вибір. У сучасній журналістиці важливо не лише «показати», але й те, як це зробити – з повагою, розумінням та відповідальністю перед суспільством та тими, кого зображення стосуються. У світовій журналістиці існує чимало прикладів фотографій, які не тільки документували події, але й впливали на хід історії, змінювали громадську думку або започатковували важливі суспільні дискусії. Такі знімки набувають статусу візуальних символів свого часу, де вони перетворюються на образи-архетипи, які викликають потужний емоційний відгук та зберігаються у колективній пам'яті суспільства [7].

Під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну фотографії тіл цивільних на вулицях, зруйнованих будинків, поранених дітей стали потужним доказом воєнних злочинів та відіграли критичну роль у формуванні міжнародної реакції. Вони вийшли за межі інформаційного поля та стали частиною розслідувань, доказової бази та історичної правди.

Всі ці зображення мають декілька спільних рис:

- вони концентрують сутність складної події в одному кадрі;
- мають сильне емоційне навантаження;
- часто стають каталізаторами змін (соціальних, політичних, моральних);
- виступають символами епохи або поворотного пункту в історії.

Такі фотографії формують колективну емоційну реакцію, створюють спільні образи для інтерпретації подій, формують історичну пам'ять. Вони часто стають ілюстраціями в підручниках, музейних експозиціях, медіаархівах. Саме тому журналістська фотографія – це не лише інформаційний, а й культурний та моральний акт.

Російсько-Українська війна змусила чимало журналістів переглянути свої підходи до викладу матеріалів, приділяючи увагу емпатії, етиці та людяності. Наприклад, висвітлення історій людей, що пережили обстріли чи втратили рідних, сприяє більшій підтримці України з боку світової спільноти. Однак це також створює ризик "втоми від війни", коли аудиторія втрачає зацікавлення до теми через емоційне перенасичення, а також є ризик ретравматизації постраждалих внаслідок надмірного акценту на жахливих подробицях трагедій.

Не менш важливим є питання гендерного підходу. Українські журналістки активно беруть участь у висвітленні війни, зокрема, у репортажах із зони бойових дій, що раніше вважалося здебільшого чоловічою сферою. Це сприяє зміні стереотипів щодо ролі жінок у медіа та війні, а також додає нових аспектів до наративів, таких як проблеми переселенок, роль жінок у волонтерстві та їх внесок у відбудову країни.

Відмінністю між світовими та українськими ЗМІ у висвітленні російсько-української війни є й рівень підготовки журналістів. З початком повномасштабного вторгнення всі українські кореспонденти почали писати про перебіг та наслідки війни. В той час західні та європейські видання відряджають для роботи в зоні бойових дій та тилу вузькоспеціалізованих

воєнкорів, із досвідом роботи у висвітленні конфліктів на територіях різних держав [3].

Отже, висвітлення російсько-української війни у світових та українських медіа показує складний і багатогранний процес, де переплітаються професійні, етичні та культурні аспекти. Цей конфлікт став викликом для журналістів усього світу, змусивши їх переосмислити роль медіа в умовах глобальної кризи. Для українських журналістів ця війна не лише тема роботи, але й питання виживання, відновлення справедливості та боротьби за майбутнє. Світові ЗМІ, зі свого боку, стикаються із завданням не тільки розповідати про війну, але й формувати глобальну підтримку для України, зберігаючи водночас об'єктивність та глибину аналізу.

Журналісти мають враховувати не лише факти подій на фотографіях, але й їх емоційний вплив на аудиторію. В умовах безперервного конфлікту важливо підтримувати баланс між інформуванням і чутливістю до переживань людей. Це допоможе не тільки забезпечити достовірність інформації, але й сприяти формуванню більш гуманного підходу до висвітлення травматичних подій.

Проаналізувавши питання, можна стверджувати, що журналістика травми в умовах російсько-української війни потребує особливої уваги до специфіки висвітлення конфлікту як з боку світових, так і українських ЗМІ. Розуміння цих аспектів допоможе не тільки поліпшити якість журналістики, але й посприяти ефективнішому інформуванню суспільства про наслідки війни та її гуманітарну складову.

Висновок до 1 розділу

У першому розділі було проаналізовано теоретичні підґрунтя використання фотографії під час висвітлення суспільно важливих та травматичних явищ. Аналіз продемонстрував, що фотографія це не просто ілюстративне доповнення до журналістського матеріалу, а потужний засіб

візуальної комунікації, здатний справляти глибокий вплив на емоції, формувати громадську думку та зберігати історичну пам'ять.

Фотографічний образ часто сприймається емоційніше, ніж текст, що посилює довіру аудиторії до повідомлення. Разом з тим це підвищує відповідальність журналіста за зміст і форму візуального матеріалу. Саме тому у фокусі сучасної журналістики опиняються не тільки питання технічної якості чи естетики зображення, але й етичні аспекти його створення та оприлюднення.

Також були проаналізовані приклади історично значущих фотографій, які справили вплив на суспільну свідомість і стали символами своєї епохи. Ці приклади свідчать, що візуальний контент може бути вирішальним чинником у переосмисленні подій, формуванні наративів та зміні суспільного дискурсу.

Отже, фотографія в журналістиці – це не тільки репортажний інструмент, але й важливий соціальний, етичний та культурний ресурс, який потребує свідомого, відповідального та глибоко осмисленого застосування, особливо під час висвітлення травматичних та гуманітарних тем.

РОЗДІЛ 2. ФОТОГРАФІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИСВІТЛЕННЯ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ ТА ГУМАНІТАРНИХ ПИТАНЬ

2.1. Візуальна репрезентація війни, катастроф і соціальних криз

Цифрова фотографія, мобільні технології та соціальні платформи кардинально змінили взаємини у системі «фотоапарат – фотограф – світлина – аудиторія», поставили гострі питання етики зображення та споглядання жорстокості, насилля і смерті. В українському контексті тема набула особливої актуальності через численні дебати в публічному просторі щодо доречності розповсюдження світлин, які демонструють насильство або страждання. Один з найгучніших резонансів викликала серія світлин Влади та Костянтина Ліберових із церемонії прощання з Героєм України Дмитром Коцюбайлом [3].

Рис. 2.1 Фото церемонії прощання з Да Вінчі [19].

Найбільш чіткі позиції в мережі презентували історикиня мистецтва, куратора О. Червоник [5], правозахисниця та письменниця Л. Денисенко [4]. Етична вразливість цієї теми вимагає детального аналізу, вироблення тонкої фахової позиції та систематизації підходів до візуального представлення

чутливого контенту, що особливо важливо в період загостреного сприйняття болісних аспектів реальності. Науковий інтерес до візуалізації страждань у медіапросторі має міждисциплінарний характер і поєднує проблематику інформаційної свободи, етичних та правових обмежень, естетичного сприйняття, ролі медіа у формуванні громадської думки за допомогою візуального контенту. Імперативність суспільного впливу медійних зображень, чутливих наслідків конфліктів для соціуму, традиційно є предметом досліджень фахівців з візуальної культури.

Актуальність розгляду зазначеної проблематики, який формують представники медійного середовища та медіаексперти, зумовлена роллю фотофакту у формуванні медіареальності, суспільних настроїв та особистих переживань. Окреслені науково-практичні дослідження етичних вимірів фоторепрезентації війни не повною мірою враховують контексти та специфіку сучасного мережевого середовища, які визначають культуру роботи з чутливим візуальним контентом, його сприйняття в суспільстві загалом та різними категоріями реципієнтів. Візуальне відтворення травматичних суспільних явищ – зокрема, військових дій, катастроф, спричинених технікою чи природою, гуманітарних криз – є одним з найскладніших і найвідповідальніших завдань для журналістів. У таких ситуаціях зображення не просто передає інформацію, а виступає свідченням, доказом, моральним закликком, адресованим аудиторії.

В епоху надлишку візуального контенту та стрімкого споживання інформації саме образи війни, смерті, руйнувань, страждань набувають особливої ваги – вони виводять події за межі сухих цифр, зведень та статистики, наділяючи їх людським обличчям. Проте процес відтворення таких явищ завжди являє собою тонкий баланс між правдивістю, етичністю, естетикою та соціальною відповідальністю.

Функції фотографій воєнних конфліктів

Функція	Опис
Інформаційна	Передає об'єктивну інформацію про події, що відбуваються в зоні воєнних дій.
Документальна	Служить доказом для історії або судових розглядів, фіксуючи факти і обставини конфліктів.
Емоційна	Викликає співчуття, жах, обурення або інші емоції, стимулюючи суспільну реакцію.
Пропагандистська	Використовується для формування певної точки зору, впливу на громадську думку.
Мобілізаційна	Спрямована на підняття бойового духу або заклик до участі в активних діях.
Освітня	Допомагає зрозуміти природу війни, її наслідки та вплив на людські долі.
Художня	Відображає естетичний або символічний вимір війни, додаючи до фотографій глибокий сенс.
Антивоєнна	Несе послання про жахи та трагедії війни, закликаючи до миру.
Аналітична	Допомагає аналізувати стратегії, тактики або ситуацію в конфлікті.

Створено за джерелами [24-30]

Зображення смерті та страждань тривалий час були невіддільною складовою повсякденних візуальних практик, втілених у посмертній фотографії, що мала популярність у ХІХ – першій половині ХХ ст. Згодом (друга половина ХХ ст.) ця традиція втрачає силу та архівує свої напрацювання. У сучасному світі зображення, які репрезентують скорботу/біль, перемістилися із сімейних альбомів в особливо чутливу сферу буття людини, спільнот та великих об'єднань, інтенсивно формуючи нові етико-естетичні стратегії візуального сприйняття емоційно насиченої реальності. Реінтеграцію чуттєвого контенту в публічну зону активізували цифрові технології, соціальні медіа та сконструйовані ними парадигми консюмеризму та шерингу. Ці зміни ініціювали нові дебати про доцільність/відповідність фотографічних практик. Одна з гіпотез, озвучена в дослідженні «Хвороба, смерть і горе. Щоденний досвід перегляду та обміну цифровими зображеннями», засвідчує повернення сприйняття смерті, горя та хвороби як «прийнятних об'єктів» для фотографування, але «з оновленим

значенням» [18]. Його автори пропонують розглядати зображення «не лише як засіб пам'яті, а й як посередника між людьми, практиками переживання горя та відчуттям спільноти» [18]. Запропоновані ідеї інтегруються й у досвід візуального проживання війни в умовах медійної повсюдності, зумовленої політичною ідеологією, режимами монетизації уваги та користувацької поведінки, маркетинговим розрахунком алгоритмів роботи соціальних сторінок.

В умовах доступності цифрових і мобільних технологій війна як найбільша психосоціальна криза стимулює до надмірного продукування візуального контенту (професійного та користувацького) заради видимості злочину та подвигу, фіксації та репрезентації особистого досвіду проживання/переживання. Однак емоційна надмірність візуального контенту окреслює рівні чутливості, коли «ми бачимо межу нашої здатності бачити» [8]. Цифрове фото, що шириться соціальними мережами, відгукується з концепцією «прозорого суспільства» (Д. Ваттімо) з загальною спостережуваністю за кожним і кожною. Ця видимість як визначальний елемент гіпервізуального середовища стає абсолютною – «бачити наскрізь». Цифрова фотографія жорстокості в такий спосіб відтворює «видиме» насильство, що є «спостережуваним», проте її смислова видимість проникає крізь прокручування (серфінг) користувачем стрічки. Д. Проссер відзначає, що «обидва способи недобачання і надмірного бачення припускають, що репрезентація – складова жорстокості» [8]. З іншого боку, невидимість людського болю деполітизує його, а відповідно – позбавляє права на адвокацію та визнання злочину.

Цей виклик проявився не сьогодні – його коріння сягають значно глибше, адже винахід фотографії заклав «новий спосіб сприйняття видимого» [6], трансформуючи підхід «до об'єктів, ситуацій, звичок, образів або місць, які до появи фотографії не вважалися вартими споглядання самі по собі» [6]. Фотографічний портрет людини стає постійним учасником етичних дебатів, а зображення, що фіксує прояви жорстокості чи насильства,

автоматично загострює увагу на етичних міркуваннях, пов'язаних з фізичною вразливістю, болем, а також всюдисущістю медіа. Це виразно ілюструє позицію Д. Бернштейна, що «вразливість до фізичних ушкоджень і до “очей” різних медіа – два аспекти однієї й тієї ж вразливості» [9].

Значну увагу дослідники приділяють критичному аналізу ролі та глибини залучення глядача до візуального поля, дилемі між громадянською активністю та внутрішньо властивою емпатичною, сентиментально-пасивною реакцією. О. Червоник у статті «Фотофіксація горя: кілька міркувань про етику» апелює до досліджень А. Азулай «Соціальний контракт фотографії», вказуючи, що «такий погляд на фото як на базовий, фундаментальний механізм формування суспільних зв'язків суттєво відрізняється від постмодерністської критики попередніх десятиліть, з тією “герменевтикою підозри”, яка аж до параної та нерідко з значним моралізаторським пафосом звинувачувала глядача у вуаєризмі» [18, с.1-3].

На небезпечній об'єктивації горя акцентує увагу Л. Денисенко: «На мій погляд, саме ми – люди слова і камери маємо в такі моменти оберігати приватний простір, почуття, стан людини, яка вимушена прощатися з найдорожчою людиною на землі і бути водночас інформаційним приводом. Світлини прагнуть закарбувати не лише конкретний момент жорстокості чи страждання, але й встановити рамки видимості для інших аналогічних ситуацій. Відбір подій, зображень та фактів, що потрапляють у фокус об'єктива, характеризується багаторівневістю.

Механізми роботи сучасних інтернет-платформ зумовлюють правила відбору знакових фотографій. Віральність візуального контенту стрімко поширюється інформаційними потоками, а користувачі соціальних мереж залучені до формування дискурсу навколо іконічних зображень, усуваючи редакції ЗМІ від ролі фільтра. Редакційні принципи, етичні стандарти журналістської діяльності поступаються в оперативності новим практикам громадянської активності та "шерингової" солідарності [13].

Проект «Слідами героїв: новини та пошук» являє собою значущий приклад сучасної журналістики, що поєднує фіксацію реальних подій, особливо трагічних та травматичних, задля підвищення поінформованості аудиторії та надання гуманітарної допомоги. Цей проект зосереджується на висвітленні новинних приводів, що містять глибокий соціальний та моральний підтекст, та водночас активно задіює фотографії та відео як ключовий інструмент для розшуку зниклих осіб та документування наслідків війни, лих або інших кризових ситуацій. Від моменту свого старту, проект перетворився на міст взаємодії між медіа, громадськістю та тими, хто постраждав. Головною метою є не тільки продукування інформативного контенту, а й сприяння реальним змінам: пошук зниклих людей, підтримка сімей, залучення волонтерів та благодійних організацій, акцентування уваги на соціальних питаннях через візуальні матеріали.

Проект «Слідами героїв» набуває особливої ваги у контексті військових конфліктів, де травматичні події, втрати і страждання стають надзвичайно актуальними. Він вирізняється високою соціальною відповідальністю, адже надає можливість не тільки дізнатися про події, а й активно долучитися до допомоги постраждалим. Основним підходом є створення інтерактивної платформи для розшуку та поширення новин про зниклих, а також надання можливості ділитися власними інформаційними ресурсами для тих, хто розшукує своїх близьких.

Ключовими аспектами цього проекту є застосування сучасних технологій для розшуку та ідентифікації потерпілих; використання фото та відео матеріалів як складової стратегії комунікації; залучення громадськості та створення комунікаційної мережі для підтримки потерпілих та їхніх родин.

2.2. Способи подання травматичних подій через фотографію

Фотографія це потужний засіб комунікації, який може не тільки зафіксувати моменти травматичних подій, але й передати емоційний стан, атмосферу та значення цих подій для ширшої аудиторії. У журналістському контексті важливо розуміти, яким чином травматичні події можна подати через фотографії, щоб не лише інформувати, а й зберегти етичні стандарти та гідність осіб, зображених на знімках. Існує кілька основних способів подання травматичних подій через фотографії, кожен з яких має свої переваги та ризики.

Репортажна фотографія – це найбільш традиційний спосіб подання травматичних подій. Вона орієнтована на об'єктивне відображення реальності в її найбільш безпосередньому вигляді. Журналісти, фотографуючи воєнні конфлікти, природні катастрофи або інші катастрофи, намагаються зафіксувати все, що відбувається навколо них. Зображення тут служать важливим інструментом документування фактів, які можуть бути використані в судових процесах, на міжнародних форумах, у звітах. Тут важливо зберігати правдивість зображення, не маніпулюючи контекстом, фотографія повинна бути нейтральною щодо того, що відбувається, не підсилюючи чи не применшуючи емоційний заряд. Наприклад фотографії з місць воєнних конфліктів, зокрема тих, що фіксують руйнування та наслідки боїв.

Фотографії, орієнтовані на емоційний вплив, можуть зображати постраждалих людей в момент їхнього переживання болю, втрати або страждань. Вони мають на меті не тільки донести факт трагедії, а й викликати у глядача емоційну реакцію співчуття, гнів, протест або сум. У цьому контексті фотографія стає інструментом мобілізації, залучаючи аудиторію до вирішення проблеми або до надання допомоги, вони повинні акцентувати увагу на людських емоціях, виразах обличчя, тілесних реакціях. Глибоке поринання в ситуацію де зображення часто включають біль, смуток, страх, іноді у вигляді крупного плану. Наприклад фото поранених цивільних

у зруйнованих містах, фотографії матерів, які втратили своїх дітей. Використання фотографій для підсилення активізму та протестів є важливим аспектом сучасної журналістики. Фотографії, що зображують жахи війни чи катастроф, можуть слугувати не тільки як документи, але й як потужний засіб привернення уваги до серйозних соціальних чи політичних проблем. Вони стають середовищем для суспільної реакції, можуть змінювати політику, підвищувати міжнародну підтримку чи навіть допомогти в процесах миротворчості.

Принципово важливий аспект медіатизації сучасної війни, зокрема її візуального представлення, – маніпулювання. Гібридизація війн, доступність технологій, швидкість поширення інформації та брак достатнього рівня медіаграмотності користувачів ускладнюють проблему правдивості візуального контенту. Як наслідок, кожне зображення здатне мати численні інтерпретації, що зумовлює його «банальність», «у якій саме усвідомлення внеску глядача у творення смислу парадоксально послаблює цю реакцію... жоден смисл не має більш високого пріоритету» [14, с. 2-3]. Ця семантична криза виникла у відповідь на гіпервізуальність інформаційного простору, що емоційним перенасиченням блокує здатність до системної інтерпретації та аналізу. М. Гріффін, враховуючи обов'язкову наявність у воєнно-візуальному комплексі протилежної пропаганди, підкреслює, що «повний аналіз будь-якого зображення війни має включати дослідження умов, за яких його створено, та інструментальних практик, за допомогою яких зображення поширюють, обирають для показу чи публікації та відтворюють на різних медіаплатформах» [12,с.25-37]. Таке контекстуальне фільтрування візуального контенту сприяє уникненню можливих впливів на психіку користувачів з метою координації емоцій та інстинктів як важливих ресурсів психологічних операцій. Сенситивний контент із тригерними образами війни може підсилювати волю до перемоги й опору, а також бути експлуатованим як чинник збільшення ефективності, «посилюючи можливості фізичного знищення психологічним терором» [14, с. 2-3].

Однією з найбільш загрозливих сучасних практик є створення візуального контенту за допомогою програм штучного інтелекту, що не піддаються верифікації «неозброєним оком». Прецедентний в українському медіапросторі – випадок активного розповсюдження зображень хлопчика та працівника ДСНС після трагедії у Дніпрі, згенерованих штучним інтелектом. Серед загроз, які породжує подібний контент, медіа експерти зазначають романтизацію трагедії, неприпустимість поширення сумних, навіть «щемильних» і «миленьких» картинок, необхідність справжніх фото, а не вигадок-малюнків для фіксації воєнних злочинів росії, загрозу використання викривальних історій у ворожій пропаганді [12].

Створення візуальних маніфестів, де фотографії часто використовуються для вираження протесту, заклику до дії або змін. Символічність образу є важливим для створення таких образів, які несуть потужне символічне значення і можуть стати знаковими для боротьби з певними явищами. Наприклад зображення, які демонструють жахи воєнних злочинів або порушень прав людини, стають частиною міжнародних кампаній за припинення насильства чи допомогу постраждалим. Деякі фотографії можуть слугувати не тільки для інформування, але й як інструмент психологічної підтримки. Показує зображення, яке фокусується на процесі встановлення миру, відновлення після катастрофи чи війни. Такі фотографії можуть зображати людські зусилля щодо відбудови, повернення до нормального життя, надаючи надію та вказуючи на можливість відновлення.

У випадках великих гуманітарних криз або воєн, фотографії можуть стати юридичними доказами. Вони часто використовуються як частина доказової бази у міжнародних судах, де досліджуються військові злочини, порушення прав людини чи інші катастрофічні події. Така фотографія не тільки фіксує факт, а й стає нерозривною частиною правових процесів. Подання травматичних подій через фотографії є складним і відповідальним процесом. Журналісти і фотографи повинні враховувати етичні норми, а

також соціальний і емоційний вплив своїх зображень. Кожен спосіб подання чи це документування, емоційний акцент, активістська позиція чи свідчення має свої ризики та можливості. Вибір підходу залежить від мети фотографа та контексту, у якому він працює, але головне завдання полягає у збереженні гідності людей та донесенні правди через об'єктивний і чесний знімок.

Таке перетворення, пристосування до стресових чинників війни відбувається не лише серед військових, але й серед цивільного населення. Якщо існує термінова і довготривала адаптація воїнів до бойових умов, то, без сумніву, існує специфічна адаптація мирного населення країни, на яку вчинено агресивний напад. Інтенсивна мобілізація всіх внутрішніх ресурсів для подолання небезпечної для життя ситуації не може тривати дуже довго. Якщо рік тому багатожителів України майже не відривалися від телевізійних новин, відповідних інтернет-ресурсів, тривожно перевіряючи їх навіть вночі, то згодом більшості вдалося певною мірою відновити звичний спосіб життя.

Вплив війни на особистість є складним, полігенним. Швидкість та якість пристосування населення до життя в умовах війни залежить від адаптаційного потенціалу, психологічного ресурсу, життестійкості, що дає змогу долати стрес-фактори певної тривалості та інтенсивності. Якщо сила або тривалість несприятливих зовнішніх впливів перевищує індивідуальні пристосувальні можливості людини, відбувається “злам адаптаційного бар’єра”, її травмування. Загострюються хронічні соматичні захворювання, виникають невротичні розлади, різко падає працездатність, погіршується комунікація. Тому подання травматичних подій через фотографію є дуже важливим і потребує ретельного вивчення [12].

2.3. Вплив фотожурналістики на суспільну свідомість

З появою фотографії горизонти нашого світосприйняття значно розширились. Завдяки всеосяжній силі фотооб’єктива постала можливість фіксувати предмети та події, які людському зору недоступні. З розвитком, з

появою нових журналістських жанрів та вдосконаленням технічних засобів фотографія почала диктувати журналістській спільноті та широкому загалу свої настанови – новий погляд на етичні питання, на те, що заслуговує публікації, а що ні, що підлягає фотографуванню, а що залишається поза увагою об'єктива.

Фотожурналістика загалом і кожен знімок окремо надали кожному з нас змогу формувати у свідомості власне “зображення сьогодення” та, відповідно до цього бачення, підбирати свої особисті колекції фотографій. Та в сьогоденні, коли на перше місце висунулась оперативність створення візуального контенту, а розвиток техніки та програм дозволяє фіксувати навколишню реальність навіть пересічним громадянам, важливо встановити принципи та основи сучасної фотожурналістики, окреслити труднощі, з якими вона стикається, та проаналізувати перспективи розвитку цього журналістського напрямку [8].

Фотожурналістика є потужним інструментом, що здатен формувати погляди, впливати на емоції та навіть мобілізувати людей до дій. Фотографії, які фіксують важливі історичні події, соціальні катастрофи або політичні протести, мають унікальну здатність впливати на колективну пам'ять і ставлення суспільства до певних явищ. Вони можуть змінювати ставлення до важливих питань, ставати каталізаторами соціальних змін і навіть визначати етапи розвитку політичних або культурних процесів.

Фотожурналістика відіграє ключову роль у творенні громадської думки. Оприлюднення фотографій, на яких закарбовано трагічні випадки, може трансформувати світогляд людей щодо тих чи інших проблем, що зрештою веде до соціальних змін. Візуальні образи, які передають справжні емоції, страждання, подвиги або несправедливість, часто зумовлюють глибше розуміння ситуації, ніж тексти. Світлини стають дієвими інструментами змін. Вони не просто фіксують факти, а й пробуджують емоційний відгук, спонукаючи до певних дій – протесту, допомоги чи

підтримки тих, хто постраждав. Наприклад фотографії протестів або катастроф часто призводять до мобілізації громадян.

Відомі кадри зі збройних конфліктів, наприклад, фотографії, що документують війну в Сирії, або фотографії з місць руйнувань після природних катастроф, часто призводять до збільшення гуманітарної допомоги та привертають увагу до глобальних криз. Фотографії володіють унікальною властивістю викликати емоційний відгук, який може змінити ставлення людини до ситуації чи події. У порівнянні з текстами, фотографія може миттєво передати емоції, атмосферу і реальність, відображену в кадрі. Це дозволяє не тільки розповісти про події, а й створити емоційний контекст, в якому ця подія стає персоналізованою для кожного глядача.

Рис. 2.2 Документування війни в Сирії [16].

Фотографії можуть бути як позитивними, так і негативними, здатними до викликання співчуття, обурення або надії. Наприклад, фотографії жертв війни або насильства можуть викликати гнів, а зображення людських зусиль щодо відновлення життя надихнути надією. Наприклад один з найвідоміших кадрів фотожурналістики це зображення маленької дівчинки, що тікає від пожежі під час війни у В'єтнамі. Це фото стало символом безглуздості війни і великим поштовхом для антивоєнного руху в США. Фотографії не лише відображають реальність, але й здатні спричиняти зміни в суспільстві. Вони

можуть стати основою для соціальних рухів і організацій, що борються за права людей або за зміни в політичній ситуації. Використання фотографій у кампаніях за права людини або для підтримки екологічних ініціатив може мобілізувати громаду до дій [14].

Фотожурналісти часто беруть участь у створенні публічних акцій, таких як антивоєнні мітинги, марші проти соціальних нерівностей або акції на підтримку постраждалих від катастроф. Такі зображення стають основою для інформування та активізації громадськості, сприяючи більш широкому обговоренню важливих соціальних і політичних проблем. Наприклад фотографії з акцій протесту на підтримку прав афроамериканців або протестів проти кліматичних змін, часто стають вирішальними у формуванні громадської думки щодо цих питань.

Рис. 2.3 Історичні віхи руху за громадянські права [10]

Фотографії виконують також важливу роль у формуванні колективної пам'яті. Вони дозволяють зберігати важливі моменти історії і надають можливість майбутнім поколінням осмислювати ці події. Фотографії стають свідченням минулого, яке допомагає зрозуміти причини і наслідки подій, а також оцінити їхній вплив на сучасність. Репрезентація травматичних подій через фотографії дозволяє зберегти пам'ять про героїзм, страждання, а також

надати уроки для майбутніх поколінь. Вони можуть стати основою для навчання, виховання почуття справедливості та відповідальності. Фото з Другої світової війни, що показують страждання жертв Голокосту, стали частиною колективної пам'яті людства і важливою частиною історії, що не дозволяє забути про трагедію та необхідність запобігання подібним подіям у майбутньому [13].

Одним з аспектів, які не можна ігнорувати, є маніпуляція і критика в контексті впливу фотожурналістики. Фотографії можуть бути використані для маніпулювання громадською думкою через вибір певних образів, контексту чи емоційного забарвлення. У зв'язку з цим важливо забезпечувати етичні стандарти та прозорість у репрезентації подій. Фотографії можуть як допомагати розібратися в складних питаннях, так і перекручувати реальність, створюючи хибні уявлення про події та людей. Журналісти і фотожурналісти повинні бути відповідальними за ті образи, які вони поширюють, і за етичність того, як ці образи будуть сприйняті суспільством.

Фотожурналістика є важливим інструментом для формування суспільної свідомості. Вона не лише повідомляє про події, але й має потенціал для активації змін в соціальній та політичній сферах. Вплив фотографій на громадську думку важко переоцінити – вони здатні мобілізувати, викликати емоційний відгук та допомагати зберегти історичну пам'ять. Однак разом із цими можливостями виникають і етичні виклики, пов'язані з маніпулюванням або неправильним використанням образів. Тому важливо, щоб фотожурналістика залишалася чесною, відповідальною та спрямованою на благо суспільства.

Висновок до 2 розділу

Фотожурналістика відіграє ключову роль у висвітленні травматичних подій, допомагаючи не лише інформувати аудиторію про важливі соціальні та політичні питання, але й впливати на суспільну свідомість. Візуальні

образи, створені фотографами, здатні виразити емоції та передати реальність подій, змушуючи глядачів ставати свідками і учасниками цих процесів. Завдяки своєму емоційному впливу, фотографії можуть мобілізувати громадську думку, сприяти соціальним змінам і навіть ставати каталізаторами протестів або акцій підтримки.

Різні способи подання травматичних подій через фотографію від репортажного підходу до емоційного акценту чи навіть правового використання дозволяють створювати багатогранні зображення, що служать не тільки документуванням, але й важливими елементами соціального, політичного та культурного впливу. Вони можуть формувати колективну пам'ять, допомагати зберегти уроки минулого та мобілізувати суспільство до активних дій у відповідь на глобальні чи локальні кризи.

Проте важливо враховувати етичні аспекти використання фотографій, оскільки неправильне представлення подій чи маніпулювання зображеннями може призвести до перекручування реальності і посилення стереотипів або непорозумінь. Таким чином, фотожурналістика має бути відповідальною та чесною, зберігаючи баланс між емоційним впливом і фактичністю представлення подій.

В цілому, фотожурналістика є важливим інструментом не лише для інформування, але й для формування суспільної свідомості, мобілізації громадської думки та сприяння соціальним змінам. Тому роль фотографа в цих процесах важко переоцінити, адже його знімки можуть визначати не лише сучасне сприйняття подій, а й майбутнє їхнього осмислення.

РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ФОТОЖУРНАЛІСТИКИ

3.1. Соціальні мережі у сучасній журналістиці

Сучасна журналістика зазнала значних змін із розвитком цифрових технологій, особливо завдяки популяризації соціальних мереж. Сьогодні соціальні мережі є не лише платформами для особистих взаємодій, а й важливими інструментами у сфері медіа та журналістики. Вони стали основними каналами для поширення новин, формування громадської думки та навіть для взаємодії між журналістами і їхніми аудиторіями. Соціальні медіа відкрили нові можливості для журналістів і надають нові способи представлення інформації, але водночас і створили ряд викликів.

Однією з головних особливостей соціальних мереж є те, що вони стали значущими джерелами новин. Користувачі соціальних платформ, таких як Facebook, Twitter, Instagram, YouTube і TikTok, діляться інформацією в реальному часі, що дозволяє швидко реагувати на події, що відбуваються. Журналісти тепер можуть отримувати перші повідомлення та свідчення від учасників подій, що дозволяє значно прискорити процес висвітлення новин. Наприклад у кризових ситуаціях, таких як стихійні лиха або протестні акції, інформація з місць подій часто потрапляє в соцмережі раніше, ніж вона потрапить до традиційних новинних агентств. Водночас журналісти можуть використовувати ці платформи для верифікації інформації, залучення свідків подій та взаємодії з аудиторією.

З технологічного боку, соціальна мережа – це інтерактивний веб-сайт, з великою кількістю користувачів, контент якого формують самі учасники. Цей сайт є автоматизованим соціальним середовищем, що дає змогу контактувати групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом. Теоретично, будь-яка онлайн спільнота може бути розглянута як соціальна мережа, яка формується учасниками тематичного співтовариства, створеного на будь-якому блог-сервісі. Чимало професійних спільнот

перетворилися на інструмент пошуку людей та роботи [11]. Виникнення соціальних сервісів та соціальних мереж зумовлене задоволенням потреби користувачів мережі Інтернет у прямому спілкуванні та співпраці. Вивчення наявних джерел, що стосуються функціонування соціальних сервісів та соціальних мереж, свідчить про дискусії щодо тлумачення цих понять.

Найзагальніше визначення поняття «соціальна мережа» це віртуальний майданчик, що забезпечує засобами спілкування, підтримки, створення, розбудови, відображення та організації соціальних контактів, включно з обміном даними між користувачами, що передбачає попереднє створення облікового запису [17]. Соціальна мережа – це структура, заснована на зв'язках між індивідами або на основі їхніх спільних інтересів. Ключовим елементом цього об'єднання окремих осіб є взаємодія зв'язків між ними, що передбачає постійну взаємодію та взаємовплив. Якщо ми називаємо журналістику соціальним інститутом, який працює для забезпечення всебічного та об'єктивного інформування всіх членів суспільства про соціальну реальність, без чого неможливе оптимальне функціонування інших соціальних інститутів та суспільства в цілому як саморегульованої системи, то соціальні мережі значно доповнюють цю місію.

Тому, якщо журналіст цілеспрямовано приєднується до вибраних кіл у конкретній соціальній мережі, будує власну спільноту «друзів», стежить за активністю та дописами окремих користувачів, перевіряє подані ними факти та поширює їх за допомогою традиційних медіа, це підтверджує конкурентоспроможність соціальних мереж як джерел інформації порівняно з інформаційними агенціями, їхніми передплатниками – телерадіокомпаніями та друкованими виданнями, які також мають власних кореспондентів. Водночас, соціальні мережі є також активною платформою для поширення інформації про результати журналістської діяльності, представленої у традиційній аудіовізуальній формі (телесюжет, радіорепортаж, стаття).

Завдяки тому, що більшість традиційних медіа мають своє віртуальне відображення в мережі, журналістські роботи теж можна досить легко (часто,

якщо вміти правильно шукати) знайти. Водночас, автору матеріалу не складно поділитися посиланням на сторінку зі своїм твором у власному профілі на Facebook, Twitter чи YouTube. Після цього, за кількістю та характером оцінок користувачів та обговоренням проблеми, що висвітлюється, можна оцінити якість виконаної роботи. Саме в цьому і полягає ще одна важливість взаємодії журналістики та соціальних мереж: навіть на відміну від коментарів на сайтах, тут можна отримати персональну думку від людини, чиє обличчя можна побачити, та чиї думки підписані справжнім іменем [23].

Саме такою є взаємодія в соціальних мережах – персоналізованою, відкритою та такою, що спонукає автора журналістського тексту до постійного самовдосконалення у професії – щоб не було соромно перед колом читачів-глядачів-слухачів. Адже вони і поділяться початковими даними, і допоможуть їх уточнити та перевірити, не полінуються прочитати результат і, якщо він цього вартий, навіть поширять його далі – у своїх «дружніх колах». Ставлення до соціальних мереж змінювалося з часом. Першопрохідцем серед соціальних мереж є американський портал Classmates.com, запущений у 1995 році. Проект виявився дуже успішним, і вже через кілька років з'явилося кілька аналогічних сервісів. Але офіційним початком буму соціальних мереж прийнято вважати 2003–2004 роки, коли було запущено LinkedIn, MySpace та Facebook.

Соціальні мережі дозволяють журналістам взаємодіяти зі своєю аудиторією в реальному часі. Це створює можливість для двостороннього спілкування: користувачі можуть коментувати новини, задавати питання, обговорювати матеріали, що підвищує рівень участі та залучення. Завдяки цьому журналісти можуть отримати безпосередній зворотний зв'язок і оцінити реакцію громадськості на ту чи іншу подію чи матеріал. Журналісти можуть організовувати прямі ефіри, де аудиторія може ставити питання або висловлювати свої думки. Такі інтервенції дозволяють журналістам краще розуміти потреби та інтереси своєї аудиторії. Соціальні мережі змінюють

традиційне уявлення про швидкість поширення інформації. Новини, що публікуються на таких платформах, можуть миттєво стати вірусними, охоплюючи величезну аудиторію за лічені хвилини. Це може мати як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, новини поширюються швидше, що дозволяє інформувати аудиторію у реальному часі. З іншого боку, це створює ризик поширення неперевіреної чи фальшивої інформації. Під час політичних криз чи великих катастроф поширення неправдивої або неперевіреної інформації може призвести до паніки або помилкових уявлень. Журналісти повинні бути обережними і перевіряти факти перед тим, як публікувати матеріали у соцмережах [22].

Соціальні мережі також змінили формат новин, віддаючи перевагу відео та візуальному контенту. Відео, меми, інфографіка, а також короткі формати контенту (наприклад, Stories на Instagram) стали основними способами поширення інформації. Такий контент часто сприймається аудиторією швидше і ефективніше, оскільки він простіший для розуміння, він емоційно заряджений і доступний для широкої аудиторії. Відео в соцмережах, яке показує реальні події, може привернути більше уваги, ніж текстовий репортаж. Наприклад, відео з протестів або громадських акцій, що публікуються в реальному часі, можуть стати основним джерелом новин.

Незважаючи на численні переваги, соціальні мережі також є середовищем для поширення фальшивих новин і маніпуляцій. Через відкритість платформ і відсутність суворого контролю, користувачі можуть публікувати неправдиву чи маніпулятивну інформацію, що може мати серйозні наслідки для суспільства. Протягом виборчих кампаній у різних країнах часто спостерігаються спроби маніпуляції через соцмережі, коли поширюються фальшиві новини або чутки, що можуть вплинути на виборчі результати.

Соціальні мережі також стали важливим інструментом для міжнародного обміну інформацією. Вони дають змогу людям по всьому світу дізнаватися про події в інших країнах у реальному часі. Це може мати

значний вплив на міжнародні відносини, допомогти привернути увагу до глобальних проблем і підтримати міжнародні кампанії. Рухи, такі як MeToo або BlackLivesMatter, отримали величезну підтримку через соціальні мережі, що дозволило їм стати глобальними і викликати значні зміни в суспільствах різних країн [4].

Соціальні мережі стали невід'ємною частиною сучасної журналістики. Вони змінили підходи до поширення новин, формування громадської думки та взаємодії журналістів з аудиторією. Проте з цими можливостями також з'являються нові виклики, такі як проблеми з перевіркою фактів, фальшиві новини та маніпуляції. Таким чином, важливо, щоб журналісти використовували соціальні мережі не тільки як інструмент для швидкого поширення інформації, але й як платформу для відповідального і етичного підходу до подачі новин.

3.2. Візуальний контент у цифрову епоху: особливості подання та сприйняття

Цифрова епоха змінює не лише способи комунікації, а й саму природу сприйняття інформації. Візуальний контент, зокрема фотографії, інфографіка, відео та анімації, стали основними носіями повідомлень у сучасному медіапросторі. Ці зміни обумовлені технологічними інноваціями та соціальними трансформаціями, що супроводжують глобалізацію та зростання популярності цифрових платформ.

Візуальний контент став одним із основних інструментів у цифровій комунікації завдяки своїй здатності швидко передавати великі обсяги інформації. У порівнянні з текстовими матеріалами, візуальні елементи є значно більш ефективними для передачі емоцій, створення наративів та формування образів. Це відображає зміну медіа-культури, де візуальні медіа набувають дедалі більшої ваги порівняно з традиційними текстовими форматами. У соціальних мережах, таких як Instagram або TikTok, перевага

надається саме візуальному контенту, який легко сприймається користувачами, що має обмежений час для взаємодії з контентом. Це змушує журналістів і контент-стратегів адаптувати свої матеріали до нових умов, створюючи короткі, візуально насичені повідомлення [20].

Таблиця 3.1

Особливості подання та сприйняття візуального контенту в цифрову епоху

Аспект	Особливості
Доступність	Візуальний контент став доступним для широкої аудиторії завдяки соцмережам, платформам і додаткам.
Швидкість поширення	Контент розповсюджується миттєво через інтернет, забезпечуючи швидкий доступ до інформації.
Мультимедійність	Комбінується з текстом, аудіо, відео для створення інтерактивного та багатопланового досвіду.
Висока візуальна якість	Завдяки сучасним технологіям фотографії та відео мають високу роздільну здатність і деталізацію.
Емоційний вплив	Зображення можуть викликати сильні емоції, легко привертають увагу і залишаються в пам'яті.
Короткочасність уваги	Споживачі контенту швидко переглядають інформацію через велику кількість доступних матеріалів.
Формати подання	Популярні вертикальні відео, каруселі зображень, GIF-файли, сторіз та короткі ролики.
Адаптивність	Контент оптимізується для різних пристроїв: смартфонів, планшетів, комп'ютерів.
Соціальна взаємодія	Візуальний контент інтерактивний: можна лайкати, коментувати, ділитися, створювати меми.
Фільтри та редагування	Легкість обробки зображень за допомогою додатків, що інколи викликає сумніви у достовірності.
Інформаційне перевантаження	Велика кількість контенту може викликати втому у користувачів та знизити концентрацію.

Сторено за джерелами [25-30]

Сприйняття візуального контенту в цифрову епоху визначається рядом факторів, зокрема швидкістю доступу до інформації, інтерактивністю платформ і зміненою увагою користувачів. В епоху надлишку інформації користувачі часто не мають часу на глибоке осмислення, тому віддають перевагу матеріалам, які можна швидко «засвоїти». З цієї причини візуальний

контент має великий вплив на суспільну свідомість, оскільки може формувати наративи або навіть впливати на поведінку людей. Користувачі часто переглядають візуальний контент, не зупиняючи на ньому свою увагу надовго, що зумовлює необхідність створювати матеріали, які є одночасно простими і вражаючими. Тому такі формати, як інфографіка, меми та відео в короткому форматі (наприклад, Stories), набули особливої популярності.

У цифрову епоху візуальний контент не тільки виконує функцію передачі інформації, а й стає важливим елементом естетичного сприйняття. Завдяки широкому доступу до сучасних технологій редагування та дизайну, контент стає дедалі більш стилізованим, що дає змогу привертати увагу і створювати ефектні образи. Наприклад візуальні історії в соціальних мережах часто використовують фільтри, кольорові палітри та стилізації для того, щоб зробити повідомлення більш привабливим і легким для сприйняття. Один із основних аспектів візуального контенту в цифрову епоху це його здатність створювати наративи, тобто розповіді, що є основою сприйняття. Журналісти та контент-креатори можуть використовувати фотографії та відео для формування певного сприйняття подій, що може змінювати громадську думку чи ставлення до важливих соціальних чи політичних питань. Використання серії фотографій або відео на новинних платформах для розкриття однієї історії може значно посилити емоційний вплив і глибше залучити аудиторію. Такі наративи можуть бути більш ефективними, ніж традиційні текстові матеріали, особливо в умовах надлишку інформації [12].

Інфографіка та візуалізація даних стали одними з головних елементів у створенні інформаційних повідомлень. Вони допомагають перетворювати складні дані на зрозумілі, доступні і легко сприйнятні образи, що є важливим для ширшої аудиторії. У статтях на новинних порталах або соціальних мережах інфографіка часто використовується для надання статистичних даних або для пояснення складних економічних чи політичних процесів. Це

дозволяє аудиторії швидше зрозуміти контекст і отримати більш чітке уявлення про ситуацію.

Візуальні образи мають потужний емоційний вплив на глядачів. Це особливо важливо в журналістиці та в контексті висвітлення складних або травматичних подій. Через свою здатність передавати емоції, фотографії та відео можуть сприяти формуванню емпатії до жертв катастроф або соціальних проблем. Фотографії з місць стихійних лих, війни чи протестів можуть пробуджувати співчуття або активізувати підтримку певних соціальних рухів. З іншого боку, такі зображення можуть бути використані для маніпуляцій, якщо вони не відповідають дійсності або виходять за межі етики. Візуальний контент у цифрову епоху є не лише способом передачі інформації, а й потужним інструментом для формування громадської думки, впливу на емоції та створення наративів. Його вплив на сприйняття новин і подій став незаперечним. Водночас важливо пам'ятати про етичні аспекти його використання, оскільки маніпуляція візуальними образами може призвести до спотворення реальності [14].

3.3. Можливості та виклики використання соціальних мереж у висвітленні травматичних подій

Соціальні мережі стали потужним інструментом для висвітлення травматичних подій, таких як війни, катастрофи, терористичні акти, соціальні та політичні кризи. Вони дозволяють отримувати і поширювати новини в реальному часі, долати географічні та інформаційні бар'єри, а також залучати широкі аудиторії до важливих соціальних тем. Однак використання соціальних мереж для висвітлення травматичних подій також несе з собою ряд викликів, пов'язаних з етикою, перевіркою фактів і можливістю маніпуляцій.

Таблиця 3.2

Можливості та виклики використання соціальних мереж у висвітленні травматичних подій

Аспект	Можливості	Виклики
Швидкість поширення	Оперативне інформування про події в реальному часі.	Можливе поширення недостовірної або неперевіреної інформації.
Доступність	Широке охоплення аудиторії незалежно від географічного розташування.	Обмежений доступ у районах без інтернету або під час кризових ситуацій.
Інтерактивність	Можливість зворотного зв'язку, коментарів, обговорень.	Ризик токсичних коментарів, тролінгу та дезінформації.
Емоційний вплив	Допомога у формуванні емпатії та підвищення обізнаності про трагедії.	Потенційне травмування аудиторії через перегляд шокуючого контенту.
Документальність	Архівування свідчень і фактів, які можуть бути використані як докази.	Ризик маніпуляцій з контентом або його вилучення.
Голос для постраждалих	Надання можливості постраждалим висловитися і поділитися своїм досвідом.	Ризик викриття особистої інформації та втрати приватності.
Вплив на суспільну думку	Стимулювання обговорень та активізації допомоги постраждалим.	Можливість поляризації суспільства через суперечливі точки зору.
Підтримка громадськості	Організація збору коштів, ресурсів або допомоги через соцмережі.	Можливе шахрайство під виглядом благодійності.
Візуальний контент	Використання фотографій та відео для кращого розуміння ситуації.	Етичні дилеми щодо показу травматичних або шокуючих матеріалів.
Довгостроковий вплив	Створення бази знань про події, доступної майбутнім поколінням.	Психологічний тиск на користувачів через постійне нагадування про трагедію.

Сторено за джерелами [12, 20]

Однією з головних переваг соціальних мереж є їхня швидкість. Події можуть бути висвітлені в реальному часі, і навіть якщо журналісти не мають змоги оперативно потрапити на місце події, інформація може бути отримана від свідків через фото або відео, які публікуються на платформах таких як Twitter, Facebook, Instagram чи YouTube. Це дозволяє громадськості

отримувати інформацію майже миттєво. Під час протестів або катастроф перші повідомлення часто надходять від очевидців через соціальні мережі, що дозволяє створити загальну картину події до того, як традиційні новинні агентства надають свої репортажі.

Соціальні мережі дають можливість не лише журналістам, але й учасникам події, активістам і звичайним людям ділитися своїми свідченнями, що дозволяє сформувати багатогранне і різноманітне уявлення про події. Це важливо для висвітлення травматичних ситуацій, оскільки дає змогу побачити події з різних перспектив, що особливо актуально в умовах конфліктів або криз. Під час військових конфліктів або природних катастроф соціальні мережі стають важливими каналами для обміну інформацією між людьми, що дозволяє створювати колективний образ ситуації, включаючи голоси тих, хто може бути непочутим у традиційних медіа.

Соціальні мережі є потужним інструментом для мобілізації громадської думки, привернення уваги до травматичних подій і поширення закликів до дій. Вони можуть стати платформою для гуманітарних ініціатив, збору коштів або організації протестів і кампаній підтримки. Інколи саме через соцмережі вдається привернути увагу до проблем, які не висвітлюються в традиційних ЗМІ. Хештеги, такі як #PrayForParis або #BringBackOurGirls, стали символами глобальних гуманітарних кампаній, які допомогли привернути увагу міжнародної спільноти до серйозних соціальних та політичних питань [7].

Існує багато викликів використання соціальних мереж у висвітленні травматичних подій. Одним із найбільших викликів є необхідність перевірки фактів. У соціальних мережах інформація може поширюватися без належної верифікації, що призводить до поширення фальшивих новин або неточних зображень подій. Особливо це актуально під час великих катастроф або конфліктів, коли емоційний вплив і швидкість поширення новин часто переважають над точністю. Під час бойових дій у Сирії або Україні, неправдиві чи маніпулятивні повідомлення часто публікуються у

соцмережах, намагаючись змінити громадську думку або спотворити реальність подій. Це може ускладнити ситуацію для журналістів, які намагаються зібрати точну інформацію. Використання фотографій і відео травматичних подій у соціальних мережах часто ставить перед журналістами та публіцистами етичні питання. Це може включати проблему поваги до приватності, гідності жертв або відсутності сенсаціоналізму в подачі матеріалів. Публікація травматичних зображень без контексту або належного попередження може викликати емоційний шок у глядачів. Фотографії тіл жертв терористичних атак або війни можуть стати вражаючими і, водночас, безконтрольно поширеними, що викликає питання про етику публікацій такого матеріалу та можливі наслідки для родичів жертв [23].

У соціальних мережах також існує небезпека маніпуляцій та використання травматичних подій для політичних чи економічних цілей. Події можуть бути висвітлені в певному контексті, аби створити потрібну наративу, що може маніпулювати думками аудиторії або навіть перекручувати реальність. Це може бути особливо шкідливим у випадках, коли політичні або пропагандистські сили використовують травматичні події для досягнення своїх цілей. Під час конфліктів або виборчих кампаній соціальні мережі можуть бути використані для розповсюдження маніпулятивних повідомлень або фото, які підтримують певну політичну позицію чи осуджують опонентів. Постійний потік травматичного контенту в соціальних мережах може мати негативний вплив на психічне здоров'я користувачів. Постійне зіткнення з шокуючими зображеннями та новинами може сприяти розвитку стресу, тривоги та симптомів травматичних переживань у тих, хто регулярно споживає такі матеріали. Люди, які часто стикаються з матеріалами про насильство або катастрофи в соцмережах, можуть відчувати сильне емоційне вигорання або розвивати травматичний стресовий розлад (ПТСР).

Соціальні мережі відкрили нові можливості для висвітлення травматичних подій, дозволяючи швидко поширювати інформацію,

мобілізувати громадську думку та надавати платформу для різних точок зору. Однак вони також несуть певні виклики, зокрема проблеми перевірки фактів, етичні дилеми, маніпуляції і вплив на психічне здоров'я. Журналісти та контент-креатори повинні ретельно підходити до публікації травматичних матеріалів, дотримуючись принципів етики та забезпечуючи точність і відповідальність у своїх публікаціях.

Висновок до 3 розділу

У цьому розділі було розглянуто ключові можливості та виклики, які виникають при використанні соціальних мереж у висвітленні травматичних подій. Соціальні мережі стали важливим інструментом для поширення інформації в реальному часі, надаючи можливість швидко реагувати на події, залучати різні голоси до обговорення та мобілізувати громадську думку. Вони дозволяють формувати різноманітні наративи, сприяють швидкому обміну даними та можуть служити важливими платформами для підтримки гуманітарних ініціатив.

Поряд з численними можливостями, використання соціальних мереж у висвітленні травматичних подій несе й низку серйозних викликів. Проблеми з перевіркою фактів, етичні дилеми, маніпуляції з інформацією та вплив на психічне здоров'я користувачів залишаються важливими питаннями, які потребують уваги з боку журналістів та контент-креаторів. Поширення фальшивих новин або маніпулятивних зображень може спотворювати реальність подій, створюючи неправдиві наративи і впливаючи на громадську думку.

Тому для ефективного використання соціальних мереж в контексті висвітлення травматичних подій необхідно дотримуватись етичних стандартів, ретельно перевіряти факти та пам'ятати про відповідальність за вплив на аудиторію. Враховуючи ці аспекти, соціальні мережі можуть

залишатися важливим інструментом для подолання інформаційних бар'єрів і формування громадської свідомості.

РОЗДІЛ 4. ПРОЄКТ «СЛІДАМИ ГЕРОЇВ: НОВИНИ ТА ПОШУК» ЯК ПРИКЛАД ФОТОЖУРНАЛІСТСЬКОГО ВИСВІТЛЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ПИТАНЬ

4.1. Ідея та концепція проєкту

В рамках кваліфікаційної роботи було створено проєкт під назвою «Слідами героїв: новини та пошук»: <http://surl.li/cttzgo>.

Проєкт «Слідами героїв: новини та пошук» став результатом глибокого розуміння актуальних суспільних потреб та прагнення підтримати родини українських захисників. Його основна мета – інформування громадськості про стан справ із полоненими, безвісти зниклими військовими, а також привернення уваги до акцій, які сприяють їхньому звільненню. Ідея проєкту виникла на перетині соціальної необхідності та особистої мотивації сприяти вирішенню гуманітарних питань.

Основною мотивацією створення сторінки стало бажання надати голос тим, хто потребує підтримки. Ідея виникла в умовах війни, коли інформація про долі полонених та зниклих часто губиться у вирі медійного простору.

Ініціативу було зосереджено на таких аспектах:

1. Інформаційна підтримка: надати платформи для родичів полонених та зниклих, щоб розповісти їхні історії.
2. Активізація громадськості: стимулювати участь українців у акціях та кампаніях, спрямованих на визволення військових.
3. Залучення міжнародної уваги: використання сторінки як інструмента для інформування закордонної аудиторії про масштаби гуманітарних проблем в Україні.

Реалізація проєкту включала кілька ключових етапів, кожен із яких мав своє значення для досягнення загальної мети.

1. Створення Instagram-сторінки

На першому етапі було вирішено обрати соціальну мережу Instagram як основну платформу для поширення інформації. Причини вибору:

- Простота взаємодії з аудиторією.
- Візуальний контент, який має сильний емоційний вплив.
- Можливість швидкого охоплення великої кількості користувачів через функції репостів і поширення в інших мережах.

2. Розробка контент-плану

Контент було поділено на кілька категорій:

- Новини та оголошення: інформація про акції, пов'язані з полоненими та зниклими військовими. Наприклад, акції підтримки, а саме в місті Миколаїв на центральній алеї між вулицями Маломорська та Маріупольська.
- Персональні історії: інтерв'ю з родичами військових, зокрема дружинами, які ділилися переживаннями та досвідом боротьби.
- Фотозвіти: фотографії з акцій, які допомагали візуалізувати події та залучити аудиторію.

3. Залучення аудиторії

Було використано кілька стратегій:

- Партнерство з іншими сторінками: співпраця з громадськими організаціями, які також працюють над схожими проблемами.
- Інтерактивність: проведення опитувань, залучення користувачів до обговорень та репостів історій та публікацій.

4. Технічна реалізація

Окрім створення візуально привабливих постів, було приділено увагу розробці історій та закріплень у профілі (highlight), яка мала назву: «Акції»

Виклики під час реалізації:

1. Емоційний компонент

Робота з родинами полонених та зниклих часто супроводжується сильними емоційними навантаженнями, що вимагало чутливого підходу під час створення контенту.

2. Інформаційна достовірність

Важливо було уникати поширення неперевіраних даних, тому кожен пост створювався на основі офіційних заяв або безпосередньої комунікації з родинами.

3. Залучення аудиторії

Конкуренція у медійному просторі вимагала розробки креативних підходів для привернення уваги користувачів

На даний момент сторінка «Слідами героїв: новини та пошук» виконує кілька важливих функцій:

- Підвищує обізнаність громадськості щодо проблем полонених і зниклих військових.
- Сприяє залученню громадськості до акцій підтримки.
- Стає місцем об'єднання людей, які прагнуть допомогти.

Проект “Слідами героїв: новини та пошук” став важливим інформаційним та підтримуючим ресурсом для родин зниклих захисників. Завдяки використанню сучасних технологій і соціальних мереж вдалося створити платформу для пошуку інформації, надання психологічної підтримки та сприяння залученню громадськості до важливої гуманітарної справи. Реалізація цієї ідеї довела свою ефективність та важливість у часи, коли кожна історія є важливою для тих, хто чекає на повернення своїх близьких.

4.2. Аналіз контенту сторінки: статистика, стилістика, структура, основні теми

Instagram як соціальна платформа набув популярності не лише як інструмент для особистих постів, а й як потужний ресурс для поширення новин, ідеї та соціальних кампаній.

Однією з головних переваг Instagram є його здатність миттєво передавати новини та інформацію за допомогою коротких, візуально привабливих постів, які охоплюють величезну аудиторію. Завдяки таким функціям, як Stories, постійне оновлення новин та пряма взаємодія з

підписниками, ця платформа дає змогу швидко реагувати на події та передавати важливі повідомлення, що стосуються гуманітарної ситуації, зокрема зниклих і полонених.

Особливо важливою є функція Instagram для висвітлення гуманітарних криз, оскільки вона дозволяє не лише інформувати про події, але й надавати платформу для обміну особистими історіями, що підвищує емоційний вплив контенту. Інтерактивність постів, коментарі та репости сприяють широкому поширенню важливої інформації, що може допомогти родинам знайти зниклих чи отримати підтримку. Це відображає важливість соціальних медіа в гуманітарних питаннях, особливо в умовах швидко змінюваної ситуації.

Instagram – це візуальна платформа, яка дозволяє легко передавати емоції та історії через фотографії, відео та інфографіку. У контексті гуманітарних питань, візуальний контент має особливе значення. Історії родичів полонених або зниклих можуть бути показані через фотографії та відео, що підвищує рівень співчуття та привертає увагу до конкретних проблем. Візуальний контент дозволяє глибше впливати на емоції аудиторії, що важливо для підвищення обізнаності про гуманітарні кризи. На рис.4.1 ми можемо побачити як виглядає сторінка в соціальній мережі Instagram.

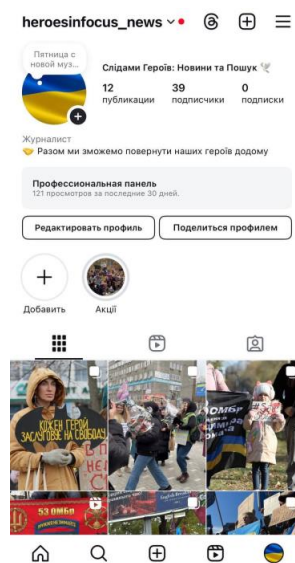

Рис.4.1 Зображення сторінки

Це дозволяє створювати сильні емоційні зв'язки з аудиторією, оскільки візуальні зображення можуть значно швидше передати інформацію та викликати реакцію, ніж текстовий контент. Крім того, Instagram надає можливість використовувати різні фільтри та інструменти редагування, щоб створити контент, який буде не тільки інформативним, але й емоційно зарядженим, що сприяє кращому залученню користувачів.

Однією з унікальних функцій Instagram є Stories, які дозволяють публікувати контент, який зникає через 24 години. Ця функція є дуже корисною для висвітлення термінових новин та подій, що стосуються гуманітарних проблем. Завдяки швидкості оновлення, Stories дають можливість оперативно реагувати на зміни, публікуючи новини та важливі оновлення, навіть в умовах мінливої ситуації. Для проєкту «Слідами героїв: новини та пошук» було створено «highlight», яка мала назву: «Акції». Це можна побачити на рис.4.1.

Для проєктів, які працюють з гуманітарними питаннями, Stories є ідеальним інструментом для комунікації з підписниками, оскільки дозволяють швидко передати новини, без необхідності створювати детальний контент. Крім того, Stories можуть включати інтерактивні елементи, такі як опитування, посилання на важливі ресурси, або звернення до підписників з проханням допомогти.

Instagram також, дає можливість не тільки публікувати новини, але й залучати громадськість до активних дій. Взаємодія з підписниками через коментарі, репости та прямі трансляції дає змогу створювати спільноти, які підтримують певні ініціативи. У контексті гуманітарних питань, це може бути дуже важливим для організації заходів підтримки, як-от допомога родинам зниклих або благодійні акції

4.3. Взаємодія з аудиторією та ефективність висвітлення гуманітарних проблем

Фото та відеоматеріали є потужними інструментами, які здатні викликати емоційну реакцію, формувати суспільну думку та стимулювати дії. У рамках проєкту «Слідами героїв: новини та пошук» їх використання спрямоване на підтримку родин військовополонених, безвісті зниклих захисників та привернення уваги громадськості до важливих питань.

Зображення та відео із захисниками, їхніми родинами чи важливими моментами з життя сприяють формуванню емпатії у глядачів. Наприклад, портрети родин, які чекають на повернення близьких, або відео з коментарями дружин військовополонених створюють глибокий емоційний зв'язок між аудиторією та героями історій. Такі матеріали допомагають глядачам «поставити себе на місце» родин, усвідомити складність їхнього становища.

Фотографії документального характеру, які публікуються в проєкті, виконують важливу інформаційну функцію. Вони допомагають поширювати відомості про зниклих героїв, деталі їхніх історій та закликають до активної участі. Наприклад, публікації з інформацією про місця, де востаннє бачили захисників, допомагають розширити коло людей, які можуть надати важливу інформацію.

Одним із підтверджень ефективності фото та відеоматеріалів у рамках проєкту «Слідами героїв: новини та пошук» є аналітика публікацій в Instagram. Статистика показує, що саме емоційний та інформативний візуальний контент викликає активний відгук аудиторії.

Наприклад, публікація з портретом матері військовополоненого, зібрала:

- 41 лайк,
- 1 коментар підтримки,
- 20 репостів,
- 2 збереження. (Це можна побачити на Рис. 4.2)

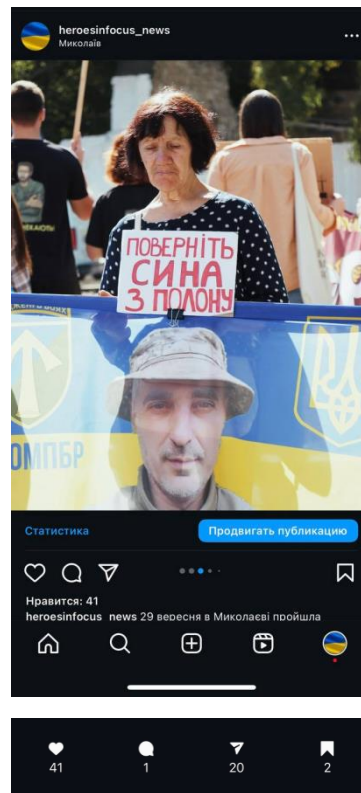

Рис.4.2

Такі дані свідчать про високий рівень емоційного залучення: користувачі активно коментують, залишають слова підтримки, діляться контентом з іншими.

Інший приклад — відеоінтерв'ю, де дружина героя розповідає про його долю. Ця публікація отримала:

- 4,138 переглядів
- 53 лайки
- 3 коментарі
- 46 репостів
- 2 збереження (Див. Рис. 4.3)

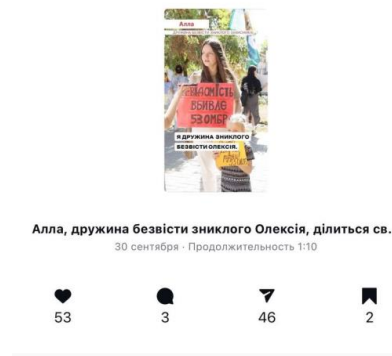

Рис.4.3

Також варто зазначити, що найбільшою популярністю користуються публікації, які:

1. Містять якісні, емоційно насичені фотографії або відео.
2. Супроводжуються текстом на двох мовах (для проєкту було використано 2 мови: українська та англійська).
3. Закликають до дій, наприклад, поширити пост чи звернути увагу на проблему.

На Рис.4.5 та Рис.4.6 наведено загальну статистику сторінки проєкту «Слідами героїв: новини та пошук»

Рис.4.5

Рис.4.6

Проєкт сприяє підвищенню обізнаності про проблеми військовополонених і зниклих безвісти, створюючи основу для широкого суспільного обговорення. Завдяки візуальному контенту вдається створити яскравий образ, який залишається у пам'яті глядачів і мотивує їх поширювати інформацію, долучатися до акцій чи звертатися до державних органів із запитом щодо допомоги родинам. Прикладом, що проєкт справді долучає людей до дій, можна підтвердити завдяки повідомленням, які надходили. (Рис.4.7)

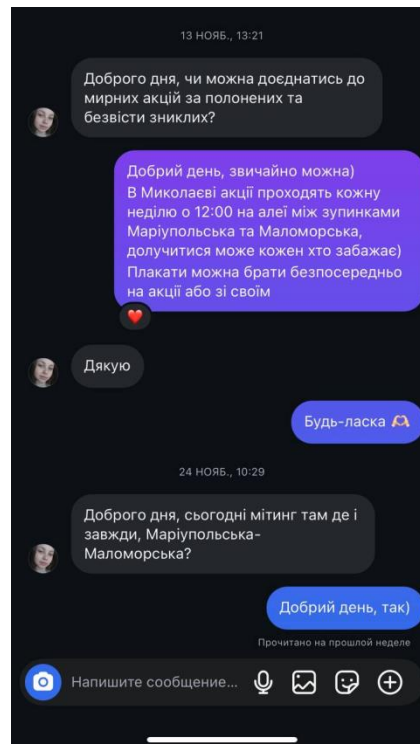

Рис.4.7

Таким чином, фото та відеоматеріали в рамках проєкту не лише допомагають доносити важливу інформацію, а й формують емоційний зв'язок між героями історій та аудиторією, закликаючи суспільство до підтримки та дій.

4.4. Авторські матеріали на сайті Чорноморського національного університету ім. Петра Могили

Стаття: «Як фотографія в журналістиці змінює наше суспільство (і трохи наші нерви)»

Погребнюк О. «Як фотографія в журналістиці змінює наше суспільство (і трохи наші нерви)» ЧНУ ім. Петра Могили. URL: <https://chmnu.edu.ua/yak-fotografiya-v-zhurnalistitsi-zminyuye-nashe-suspilstvo-i-trohi-nashi-nervi/>

Чорноморський
національний університет
імені Петра Могили

ЯК ФОТОГРАФІЯ В ЖУРНАЛІСТИЦІ ЗМІНЮЄ НАШЕ СУСПІЛЬСТВО (І ТРОХИ НАШІ НЕРВИ)

Фотографія в журналістиці – це не просто картинки до тексту. Це магія, яка може змусити нас плакати, сміятися або щиро обурюватися тим, як хтось тримає ложку в руках. І я зараз серйозно: один вдалий кадр здатен зробити більше, ніж тисяча слів.

Уявіть собі: ви гортаєте стрічку новин, і ось він – кадр. Наприклад, маленька дитина тримає прапор України, стоячи на руїнах свого дому. І все. Ви вже не просто глядач. Ви співчуваєте, підтримуєте, хочете діяти. Фотографія – це портал до емоцій.

Чому фото такі потужні? Бо вони реальні. У тексті можна щось перебільшити або прикрасити, але фото – це доказ. Воно говорить:

Авторка написала цю статтю, щоб показати силу зображень у висвітленні важливих подій, зокрема під час війни. У своєму тексті вона звертає увагу на те, як один влучний кадр здатен викликати сильні емоції, змусити замислитися або навіть діяти. Через живу, образну мову та приклади з реального життя, авторка розкриває, що фотографія – це не просто ілюстрація до тексту, а окрема форма журналістського висловлення, яка часто говорить більше, ніж слова.

Стаття: «Фотографія як інструмент висвітлення травматичних подій та гуманітарних питань у журналістиці»

Погребнюк О. «Фотографія як інструмент висвітлення травматичних подій та гуманітарних питань у журналістиці» ЧНУ ім. Петра Могили. URL: <https://chmnu.edu.ua/fotografiya-yak-instrument-visvitlennya-travmatichnih-podij-ta-gumanitarnih-pitan-u-zhurnalistitsi/>

Чорноморський
національний університет
імені Петра Могили

ФОТОГРАФІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИСВІТЛЕННЯ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ ТА ГУМАНІТАРНИХ ПИТАНЬ У ЖУРНАЛІСТИЦІ

Фотографія – один із найпотужніших засобів журналістики, особливо коли йдеться про травматичні події та гуманітарні кризи. Вона здатна миттєво передати емоцію, змусити глядача не просто зрозуміти проблему, а й відчувати її.

Авторка підготувала цю статтю, щоб звернути увагу на роль зображень у формуванні суспільної думки та емоційного сприйняття болючих тем. У тексті розкривається, як фотографія здатна не лише передати емоції та викликати співпереживання, а й поставити важливі етичні питання: де межа між правдою і маніпуляцією, як не перетворити чужий біль на об'єкт сенсації. Авторка також акцентує на відповідальності фотожурналіста й силі кадру, що може вплинути на свідомість і навіть змінити ставлення до подій.

Стаття: «Вони чекають. Вони боролися за нас – тепер наша черга боротися за них»

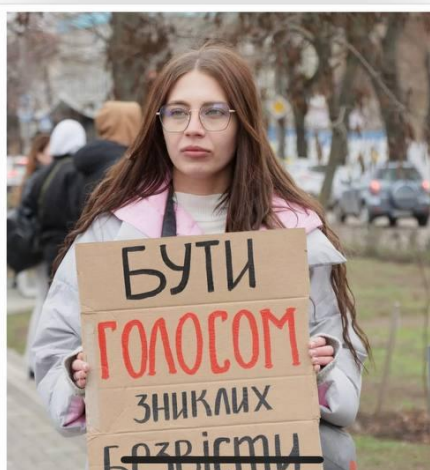
Погребнюк О. «Вони чекають. Вони боролися за нас – тепер наша черга боротися за них» ЧНУ ім. Петра Могили. URL: <https://chmnu.edu.ua/voni-chekayut-voni-borolisya-za-nas-teper-nasha-cherga-borotisya-za-nih/>

Чорноморський
національний університет
імені Петра Могили

ВОНИ ЧЕКАЮТЬ. ВОНИ
БОРОЛИСЯ ЗА НАС — ТЕПЕР
НАША ЧЕРГА БОРОТИСЯ ЗА
НИХ

Сотні, тисячі українських воїнів досі перебувають у полоні або вважаються зниклими безвісти. Вони не просто імена у списках. Це чийсь батьки, сини, доньки, кохані. Це ті, хто тримав нашу землю, поки ми тримали небо. І тепер вони там, у темряві невідомості, сподіваючись, що про них не забудуть.

Авторка створила цю статтю, щоб привернути увагу до теми українських військовополонених і зниклих безвісти. У публікації порушено важливість громадського голосу в підтримці полонених, ролі журналістики у збереженні пам'яті про них та впливу інформаційного розголосу на міжнародну реакцію. Авторка підкреслює: кожен полонений — це не просто цифра у звітах, а жива людина, яка чекає, що про неї не забудуть. Матеріал закликає до активної позиції суспільства та пояснює, чому мовчання — це теж вибір, і не завжди правильний.

Стаття: «Вплив фотографії на суспільство: коли зображення говорить більше за слова»

Погребнюк О. «Вплив фотографії на суспільство: коли зображення говорить більше за слова» ЧНУ ім. Петра Могили. URL:

<https://chmnu.edu.ua/vpliv-fotografiyi-na-suspilstvo-koli-zobrazhennya-govorit-bilshe-za-slova/>

EN UK

Чорноморський
національний університет
імені Петра Могили

**ВПЛИВ ФОТОГРАФІЇ НА
СУСПІЛЬСТВО: КОЛИ
ЗОБРАЖЕННЯ ГОВОРІТЬ
БІЛЬШЕ ЗА СЛОВА**

Ми живемо у світі, де зображення оточують нас повсюди. Вони на білбордах, у телефонах, у новинах, у соціальних мережах. Але фотографія — це не просто картинка. Це історія. Це емоція. Це погляд на життя, який може змінити наше бачення світу.

Фотографія як мова без слів

Фотографія здатна сказати те, що іноді неможливо передати словами. Один кадр може викликати співчуття, обурення, надію чи страх. І це неймовірно. Адже, на відміну від тексту, фотографія не потребує перекладу. Люди з різних країн, різних культур можуть побачити одне й те саме зображення — і відчувати схожі емоції.

Авторка підготувала цю статтю, щоб дослідити силу візуального образу в сучасному інформаційному просторі. У публікації порушено питання емоційного, соціального та історичного впливу фотографій, а також ролі фотожурналістів як свідків і трансляторів правди. Авторка розмірковує над тим, чому одне зображення може викликати більші емоції, ніж тисячі слів, і як фотографія впливає на колективну пам'ять, активізм і зміну громадської думки. У центрі уваги – фотографія як інструмент, що не просто фіксує реальність, а формує її сприйняття.

Стаття: «Хвилина мовчання, що говорить про найважливіше»

Погребнюк О. «Хвилина мовчання, що говорить про найважливіше»
 ЧНУ ім. Петра Могили. URL: <https://chmnu.edu.ua/hvilina-movchannya-shho-govorit-pro-najvazhlivishe/>

EN

UK

Чорноморський
 національний університет
 імені Петра Могили

ХВИЛИНА МОВЧАННЯ, ЩО ГОВОРІТЬ ПРО НАЙВАЖЛИВІШЕ

Щоранку рівно о 9:00 я зупиняюсь. Не тому, що так велить якийсь закон. І не тому, що всі навколо так роблять. А тому, що це — внутрішня потреба. Схилити голову, замовкнути, згадати. Бо в той самий момент хтось згасає в бою, хтось ховає рідну людину, а хтось десь дуже далеко чекає повідомлення: «Усе добре, я живий».

Авторка написала цей матеріал, щоб передати глибоку особисту і громадянську значущість щоденної традиції вшанування загиблих о 9:00 ранку. У тексті вона емоційно й щиро говорить про тишу як форму пам'яті, як вияв вдячності й солідарності з тими, хто загинув або продовжує боротися за свободу України. Особливу увагу приділено реакції суспільства в прифронтовому Миколаєві, де ця традиція, на жаль, ще не стала повсякденною нормою. Авторка закликає до внутрішнього усвідомлення важливості таких жестів, наголошуючи: навіть хвилина мовчання — це вже дія.

ВИСНОВКИ

Фотографія в журналістиці є потужним інструментом для документування важливих подій, особливо кризових і травматичних. Вона дозволяє не лише передавати інформацію, але й викликати емоційний відгук у глядачів, створюючи можливість глибшого розуміння ситуації. Теоретичні підходи до використання фотографії в журналістиці розглядають її як важливу складову візуальної комунікації, що допомагає створювати наративи, підвищувати обізнаність і підтримувати громадський інтерес до важливих соціальних тем.

Фотожурналісти, працюючи з чутливими темами, стикаються з численними етичними дилемами. Важливими є питання про повагу до приватності осіб, зображених на фотографіях, а також уникнення сенсаціоналізму та маніпуляцій. Професіоналізм у цій сфері передбачає обов'язкове дотримання етичних стандартів, а також чітке розуміння ролі фотографії у формуванні громадської думки без шкоди для гідності осіб, що зображені в трагічних ситуаціях.

Документальна фотографія має важливе значення в гуманітарному дискурсі, оскільки вона не лише фіксує реальність, а й сприяє її осмисленню. Вона може стати важливим інструментом для привернення уваги до порушень прав людини, соціальних проблем, гуманітарних катастроф і криз. Документальні фотографії здатні формувати емоційну реакцію і впливати на громадську думку, закликаючи до дії та соціальних змін.

Проект «Слідами героїв: новини та пошук» є яскравим прикладом того, як фотографія може стати потужним інструментом у контексті гуманітарних ініціатив. Структура проекту включає в себе не лише візуальні матеріали, але й інтерактивні елементи, що сприяють поширенню інформації про зниклих безвісти та їхні родини. Завдяки поєднанню фотографії та інших медіаформ, проєкт надає можливість актуалізувати тему зниклих і привернути увагу до важливих соціальних проблем.

Візуальні матеріали, представлені в межах проєкту, відіграють ключову роль у формуванні емпатії та розуміння щодо ситуацій зниклих безвісти. Через особисті історії, фотографії та інші медіа, глядачі можуть відчувати біль і переживання родин, що втратили своїх близьких. Це сприяє не тільки актуалізації проблеми зниклих, а й формуванню соціальної відповідальності та підтримки з боку громадськості. Важливою є здатність фотографії викликати емпатію та закликати до дії через її візуальну силу.

Отже, фотографія у висвітленні травматичних подій та гуманітарних питань є багатофункціональним і незамінним інструментом. Вона здатна інформувати, емоційно залучати, об'єднувати, документувати історію та створювати умови для суспільного діалогу. Досвід проєкту «Слідами героїв: новини та пошук» підтверджує, що візуальний контент має величезний потенціал для впливу на суспільство та вирішення складних соціальних проблем. Фотографія не лише відображає реальність, а й формує її, надихаючи на дії, що сприяють зміні цієї реальності на краще.

У сучасному світі, де візуальна комунікація стає дедалі важливішою, роль фотографії у журналістиці та гуманітарних ініціативах лише зростає. Її вплив, багатогранність та здатність трансформувати суспільну свідомість роблять її незамінним елементом у процесі створення суспільно значущого контенту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. А. С. Музиченко. Кваліфікаційна робота на тему: «Дизайн системи візуальної комунікації в приміщенні гуртожитку ЗНУ». URL: [Muzychenko_2021.pdf](#) (дата звернення: 11.06.2025).
2. Аналіз результатів опитування щодо правових питань, пов'язаних з діяльністю волонтерів в Україні (березень 2023 року). Центр демократії та верховенства права. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/analizopytuvannya-volontery/> (дата звернення: 07.05.2025).
3. Безпека журналіста під час роботи в зоні конфлікту. Press Association. URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/bezpeka-zhurnalista-pid-chasroboti-v-zoni-konfliktu/> (дата звернення: 07.05.2025).
4. Бушковська Н. Яка небезпека у картинках від штучного інтелекту про нібито трагедію у Дніпрі. Без Брехні. URL: <https://without-lie.info/factcheck/yaka-nebezpeka-u-kartynkakh-vid-shtuchnoho-intelektu-pro-nibyto-trahediiu-u-dnipri/> (дата звернення: 28.04.2025).
5. Війна і журналістика: розслідування воєнних злочинів. Чотири історії від авторок фільмів. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rozsliduvannya-voyennykh-zlochyniv-avorkyfilmiv/32954852.html> (дата звернення: 07.05.2025).
6. Горностай П. П. Інформаційна травма: феноменологія і психопатологія. Психологічні аспекти соціально-політичної ситуації в Україні. URL: https://www.researchgate.net/publication/348042232_Informacijna_travma_fenomenologia_i_psihopatologia (дата звернення: 06.05.2025).
7. Денисенко Л. [Прочитала мистецьке бачення фіксації горя, яке через фотографію особистого горя стало частиною українськості і згореності авторки, і мене це не відпуска]. Facebook. URL: https://www.facebook.com/larysa.denysenko/posts/pfbid02peWWt7Vzk9aeyuaPg1YsAv3Tir6XVuV5NFhPbfl4GNPBLBEV1zZ9Ap8QzyvuzTpzl?ref=embed_post (дата звернення: 28.04.2025).

8. Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України представило міжнародним партнерам результати роботи за 2023 рік та плани на 2024. Access Denied. URL: <https://restoration.gov.ua/press/news/59290.html> (дата звернення: 06.05.2025).
9. Діденко Г. О. Етапи дослідження травматичних подій в психологічній науці.
URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/3356/Діденко%20Г.О.%20Етапи%20дослідження%20травматичних%20подій%20в%20психологічній%20науці.pdf?isAllowed=y&sequence=1> (дата звернення: 07.05.2025).
10. Життя доктора Мартіна Лютера Кінга-молодшого. URL: [Життя доктора Мартіна Лютера Кінга-молодшого – NBC 5 Даллас-Форт-Ворт](#) (дата звернення: 13.06.2025).
11. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. К.: «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с.
12. Журналістика і травма: табу подолане. Європейська обсерваторія журналістики - EJO. URL: <https://ua.ejo-online.eu/3413/etyka-ta-akist/3413> (дата звернення: 07.05.2025).
13. Журналістика травми: як з цим жити та працювати. HUBZ -Онлайн медіа. URL: <https://hubz.ua/news/zhurnalistyka-travmy-yak-zhyty-apratsyuvaty-z-tsym/> (дата звернення: 06.05.2025).
14. Іванова О. В. Медіа-етика: теорія і практика. Харків: Видавництво «Харківський університет», 2018.
15. Історія одного фото: легендарний кадр, який зупинив в'єтнамську війну. URL: <https://vogue.ua/article/culture/lifestyle/istoriya-odnogo-foto-vietnam-napalm-48944.html>

16. Міжнародна коаліція вимагає від РФ боротися з ІДІЛ, а не бомбити повстанців та мирних сирійців. URL: Війна в Сирії — Світ (дата звернення: 12.06.2025).
17. Найденко Ю. Споглядання горя чи пам'ять про війну. У Мережі розгорілася дискусія довкола фото Ліберових з похорону героя України Да Вінчі. New Voice. URL: <https://life.nv.ua/ukr/socium/skandal-navkolo-foto-narechenoji-da-vinchi-z-yogo-pohoronu-u-chomu-problema-novini-ukrajini-50310792.html> (дата звернення: 28.04.2025).
18. Павлова І. О. Журналістика та етика: виклики та можливості у роботі з чутливими темами. Київ: КМ Академія. 2017
19. Позивний Да Вінчі. У Києві попрощалися із загиблим Героєм України Дмитром Коцюбайлом — фоторепортаж. URL: Дмитро Коцюбайло — Фото церемонії прощання з Да Вінчі / NV (дата звернення: 09.06.2025).
20. Сідлецька Л. М. Візуальні медіа у сучасному журналістському дискурсі. Львів: Вид-во «Львівський національний університет», 2016.
21. Фото як зброя правди: як FotoEvidence та УАПФ документують війну в Україні. URL: Новини UAPP - Фото як зброя правди: як FotoEvidence та УАПФ документують війну в Україні (дата звернення: 11.06.2025).
22. Червоник О. Фотофіксація горя: кілька міркувань про етику і новий український мартиролог. Українська правда. Життя. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/03/14/253331/> (дата звернення: 28.04.2025).
23. Шевченко І. Ю. Основи журналістики: теорія та практика. Київ: Центр навчальної літератури, 2014.
24. Sontag, S. (2003). Regarding the Pain of Others. New York: Farrar, Straus and Giroux.
25. Baker, C. (2019). Visual Journalism: A Guide to Storytelling with Pictures. London: Routledge.
26. Williams, P. (2017). The Power of Photography in War Reporting: A Critical History. Chicago: University of Chicago Press.

27. Keeble, R. (2015). *The Ethics of Journalism: Individual, Institutional and Cultural Influences*. London: Routledge.
28. Grierson, J. (2009). *Documentary Film: A Critical Introduction*. London: Routledge.
29. Stewart, P. (2018). *Photojournalism and Conflict: The Ethics of Visual Reporting*. Cambridge: Cambridge University Press.
30. Harris, S. (2014). *Documentary Photography: The Politics of Visual Representation*. New York: Routledge.
31. Campbell, D. (2010). *Visual Media and the Politics of Representation*. Oxford: Oxford University Press.
32. Wells, L. (2015). *Photography: A Critical Introduction*. London: Routledge.
33. Sontag, S. (2001). *On Photography*. New York: Picador.
34. Collier, J., & Collier, M. (1986). *Visual Anthropology: Photography as a Research Method*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
35. Kuhn, A., & Westwell, G. (2015). *A Dictionary of Film Studies*. Oxford: Oxford University Press.
36. Barthes, R. (1981). *Camera Lucida: Reflections on Photography*. New York: Hill and Wang.